

AVRUPA YARGI KURULLARI AĞI: YARGI, TOPLUM ve MEDYA RAPORU (2011-2012)

Çeviren: Hasan Dursun*

I. GİRİŞ

“Hâkimler kararlarıyla konuşur.” ifadesi yargı çalışanları arasında devamlı olarak söylenen, hukuk fakültesi öğrencilerine üzerine vurgu yapılarak anlatılan ve toplum tarafından öğrenilmesi için gayret sarf edilen bir ilkedir. Aslında burada hâkimin karar vermek durumunda olduğu bir dava hakkında, dava süresince görüş beyan etmemesi, yorumda bulunmaması, yargıladığı olayla ilgili olarak sözünü yargılama sonunda vereceği kararında ifade etmesi kastedilmektedir. Ancak söz konusu ilkenin anlamının, “bilgi toplumu” veya “teknoloji çağı” olarak adlandırılan günümüz modern toplum hayatının gerekleri bağlamında yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Toplumla yakından ilgilendiren olaylara ilişkin olarak görülen davalar, bilinen ünlü kişiler ile ilgili yapılan yargılama faaliyetleri birçok kesim tarafından yakından takip edilmekte ve bunun doğal sonucu olarak medyanın yakın ilgi duymasına neden olmaktadır. Toplum, yargılama öncesinde veya sırasında edindiği bilgiler doğrultusunda bir kanaate sahip olmakta; sonrasında hâkimler tarafından verilen kararları sahip olduğu bilgiler ve yargılar çerçevesinde değerlendirmektedir. Bu durum çoğu kez yargı kararlarının otoritesini, anlamını ve sonuçlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Tam burada, demokratik bir toplumun gereği ve vazgeçilmez bir unsuru olan ifade özgürlüğü ve çeşitliliği bağlamında önemli görevler yerine getiren medya organlarının önemi devreye girmektedir. Zira giderek kalabalıklaşan ve karmaşıklaşan bir toplum yapısı içerisinde, kişilerin bireysel gayretleri ile bilgi edinmeleri ve bunun neticesinde kanaat sahibi olmaları çok zordur. Bilgiye ulaşmanın en kolay yolu yazılı ve görsel medya organlarıdır. Bireyler güvendikleri ve itibar ettikleri bir yayın organı sayesinde güncel olaylardan haberdar olmakta ve buna paralel kanaat edinmektedirler.

* Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Tetkik Hâkimi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora öğrencisi.

Yargı kararlarının toplum açısından sahip olduğu önemli bir husus, toplumu veya bireyleri ilgilendiren bir konuda son karar niteliğinde olmaları ve doğruluğu konusunda toplum tarafından kendilerine bir değer atfedilmesidir. Öyle ki mahkemeler tarafından verilen kararların doğruluğuna ve inandırıcılığına dair toplumdaki kanaat, bazı olaylarda kararın esasının önüne geçmektedir. Bu gerçeklik yargılama öncesinde, sırasında ve sonrasında yargı birimlerine önemli bir görev yüklemektedir. Yanlış algılamaların önüne geçmek, medya tarafından bilerek veya bilmeyerek verilen eksik veya yanlış bilgileri düzeltmek, yargının işleyişi ve yasal mevzuat hakkında toplumu ve ilgili kişi veya kurumları bilgilendirmek önceki zamanlara göre daha da önemlidir. Bu yargının şeffaflaşması ve hesap verebilir bir konuma gelmesinin de bir gereğidir.

Yargı birimlerinin medya ile doğrudan ilişki kurması ve bunu belirli bir mevzuat çerçevesinde ve ilkeler bağlamında yerine getirmesi fikrinin tarihi çok eskilere gitmemektedir. Ancak buna duyulan ihtiyaç geride bıraktığımız ve içinde bulunduğumuz yüzyıl açısından hayati öneme sahiptir. Avrupa ve ABD yargı sistemlerinin bu ihtiyacın gereklerini yerine getirme noktasında, Türkiye'ye göre çok ileride olduğu kabul edilmelidir. Bu sonucun meydana gelmesinde ülkelerin demokratikleşme tarihleri ve demokratik gelişmişlik seviyelerinin payı büyüktür. Ülkemizde son on yıl içerisinde yargı-medya ilişkileri konusunda önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Özellikle 2010 tarihli Anayasa değişiklikleri sonrasında yeni yapısıyla faaliyete geçen HSYK bu konunun üzerinde önemle durmaktadır. Bunun ilk adımları olarak nüfus ve iş yoğunluklarını değerlendirerek basın savcılarını görevlendirilmiş ve basın sözcüsü savcılarının eğitimi için programlar düzenlenmiş ve düzenlenmeye devam etmektedir.

Hemen hemen tüm ülke yargı sistemleri toplumdan gelen talepleri karşılama bağlamında çeşitli derecelerde yargı- medya ilişkileri üzerinde durmakta ve bu alanda çalışmalar yürütmektedir. Avrupa Yargı Kurulları Ağı (AYKA) Avrupa yargı sistemleri açısından yargı-medya ve toplum ilişkileri bağlamında yaşanan sıkıntıları tespit ederek, bu alanda çalışma yapmak üzere 2012 yılı içerisinde bir çalışma grubu oluşturmuş; bu çalışma grubu tarafından hazırlanan raporu 2012 yılında yapılan Genel Kurul toplantısında kabul ederek, üyeleri ve ilgili kurum ve kuruluşlar ile paylaşmıştır. Türk yargı sisteminin yargı-medya ilişkileri konusunda yaptığı çalışmalara katkı sağlayacağını, konunun paydaşları açısından faydalı bilgiler içerdiğini düşündüğümden bu raporun tercüme edilerek yayınlanmasını istedim.

Raporun tercümesine geçmeden önce AYKA hakkında temel bilgiler vermenin faydalı olacağı kanaatindeyim. Sonrasında ise raporun aslına sadık kalınarak tarafımızdan yapılan tercümesine yer verilecektir.

II. AVRUPA YARGI KURULLARI AĞI (AYKA) HAKKINDA GENEL BİLGİ¹

AYKA², Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerde yer alan ve yasama ile yürütme organlarından bağımsız olarak faaliyet gösteren yargı kurullarının üye olabildikleri, Belçika milli hukuku çerçevesinde dernek olarak faaliyet gösteren, resmi olarak 2004 yılında Roma'da gerçekleştirilen toplantı sonrasında kurulan sivil bir örgütlenmesidir. AYKA'nın Brüksel'de daimi bir çalışma ofisi bulunmaktadır. Avrupa Birliği üyesi olmasına karşın, iç hukuk çerçevesinde yasama ve yürütme organlarından bağımsız olmayan yargı kurulları ile Birlik üyesi olmayan ülke yargı kurulları AYKA çalışmalarına "gözlemci üye" sıfatı ile iştirak edebilmektedirler.

Bu örgütlenmenin amacı yargı kurullarının birbirlerini ve sistemlerini anlamak, kurullar arasında bilgi alışverişi sağlamak, diğer kurulların elde ettikleri başarıları ve yaşadıkları iyi ve kötü tecrübeleri öğrenmek ve kurullar arasında ihtiyaç duyulan alanlarda ortak çalışma alanlarının oluşturulmasını temin etmektir.

Şu an Belçika, Bulgaristan, Danimarka, İngiltere, Fransa, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Malta, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, İskoçya, Slovakya, Slovenya, İspanya da bulunan yargının işleyişinden sorumlu yargı kurulları AYKA'ya üyedirler.

Türkiye, Avusturya, Hırvatistan, Güney Kıbrıs Rum Devleti, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Finlandiya, Almanya, Lüksemburg, Makedonya, Karadağ, Norveç ve İsveç'te bulunan yargının işleyişinden sorumlu Yargı Kurulları ile Avrupa Adalet Divanı AYKA'nın gözlemci sıfatına sahip üyeleridir.

Arnavutluk, Bosna Hersek, İzlanda, Kosova, Moldova ve Ukrayna'da bulunan yargının işleyişinden sorumlu Yargı Kurulları ise, üye ve gözlemci sıfatı bulunmayan diğer katılımcılardır.

---

¹ Burada yer verilen bilgiler AYKA'nın resmi internet sitesi olan www.ency.eu isimli adreste yer alan veriler dayanak alınarak derlenmiştir.

² European Network of Councils for The Judiciary

AYKA, misyonunu; Avrupa Birliği Üye Ülkeleri Yargı Kurullarının birleşmesinden oluşan ve üyelerini Avrupa Birliğinde temsil eden; herkesin yararına olarak bağımsız yargıyı güçlendirmeyi ve mahkeme kararlarının etkili ve zamanında gerçekleştirilmesini amaçlayan bir oluşum olarak tanımlamaktadır³.

AYKA, vizyonunu ise, Avrupa Birliği kurumlarını adli açıdan temsil eden tek bir organ olma; yargı alanında Birlik genelinde canlı ve üretken bir platform oluşturma ve bağımsız yargı kurullarının ana destekçisi olma olarak belirlemiştir.

AYKA'nın Stratejik Planında belirlediği hedefleri şunlardır⁴:

- Avrupa kurumları arasında sürdürülebilir güçlü ilişkileri sağlamak,
- Adil ve hızlı işleyen bir yargının oluşturulmasını teminine yönelik olarak üye yargı kurulları ile ilgili ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlardan bilgi toplamak ve bunların sahip oldukları deneyimleri bir araya getirmek suretiyle analizlerini yapıp sonuçlar çıkarmak,
- Yargı alanında bağımsız kurulların gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- Yargı alanında kaliteli bir yönetim için iyi uygulama örnekleri geliştirmek,

AYKA misyonu çerçevesinde vizyonunu gerçekleştirmek ve hedeflerine ulaşmak için sorunlu alanlara ilişkin çalışma grupları oluşturmakta, çalışma grupları tarafından oluşturulan sonuç raporlarını Genel Kurul toplantısında değerlendirerek bu çalışmalara nihai halini verip kabul ederek üye ülkelere tavsiye olarak göndermektedir.

Kurulduğu günden bugüne kadar AYKA'nın üzerinde yargısal alanlarda çalıştığı konuları genel olarak şu şekilde gruplandırabiliriz:

- Yargının bağımsızlığı,
- Yargı kurulları,
- Yargı etiği,

---

³ http://www.encj.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=42&Itemid=223&lang=fr

⁴ http://www.encj.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=42&Itemid=223&lang=fr

- Hâkimlerin atanması ve terfisi,
- Hâkimlerin ücretleri,
- Yargı eğitimi,
- Savcılar,
- Yargı birimlerinde kalite yönetimi
- Dava yönetimi ve zamanlama
- Yargısal performans ve yönetimi
- Yargıya erişim
- Mahkemelerin mali yönetimi,
- Yargının şeffaflığı, hesap verilebilirliği ve medya ile ilişkileri
- Yargıya duyulan kamu güveni
- Karşılıklı güven

III. AYKA 2012 YARGI, TOPLUM VE MEDYA RAPORU⁵

1. Giriş

1. Avrupa yargı sistemlerinin tümü yargı ve medya ilişkileri konusunda benzeri zorluk ve sıkıntılarla karşı karşıya bulduklarından, “yargı, toplum ve medya” konusu AYKA’nın özel olarak üzerinde durduğu bir konudur. Avrupa yargısı, şeffaf olmamakla, çağdışı ve dar görüşlü bulunmakla eleştirilmektedir. Yargı, toplum tarafından çeşitli eleştirilere maruz kalmasına karşın, kamuoyunda yapılan tartışmalara, kendi görüş ve düşüncelerini iletebilecek bir sese sahip olmadığından dolayı, aktif olarak katılamamaktadır. Çünkü genel inanç ve kabul, yargının yalnızca kararları aracılığı ile konuşup iletişim kurması gerektiği yönündedir. Özellikle medyanın toplumu yanlış bilgilendirdiği durumlar göz önüne alındığında bu kabul halen geçerliliğini devam ettirip ettirmediği kafalarda bir soru işaretidir. AYKA çalışma grubu tarafından hazırlanan bu raporda, kafalardaki bu soruya olumsuz yanıt verilmektedir. Zira toplumun yargının işleyişi ve yargı sistemi konusunda doğru bilgilendirilme hakkı vardır.

---

⁵ Raporun asıl metnine bu bağlantıdan ulaşabilirsiniz: http://www.encj.eu/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=21&Itemid=25&lang=fr

2. Proje ekibi yargı ile toplum arasındaki mesafenin nasıl kısaltılacağı ve bunun için ne gibi önlemler alınabileceği ile birlikte medya ve yargı arasındaki ilişki ve işbirliğinin nasıl iyileştirilip geliştirilebileceğini incelemeye çalışmıştır. Proje ekibi tarafından hazırlanan bu raporda ayrıca, yargı ve medya arasında doğru ve sağlıklı bir bilgi alışverişinin nasıl oluşturulacağı ve medyada yer alan bilgilerin gerçeğe uygunluğunun hangi metotlarla garanti altına alınabileceği, bunun yollarının var olup olmadığı da incelenmiştir. Yargı, toplum nezdinde kendine ait imajı iyileştirme, kötü yönlerini giderme konusunda herhangi bir şey yapabilir mi? Bu soruya da bu rapor kapsamında cevap aranmıştır.

3. Bu raporda yargı ve medya ilişkileri konusunda AYKA'nın bakış açısı yansıtılmaya çalışılacak ve buna ek olarak toplumda yer alan adalet algısının ve anlayışının iyileştirilmesi ve insanlar için daha saydam bir yargı sisteminin nasıl ve ne şekilde oluşturulması gerektiğine yönelik önerilere yer verilecektir. Bunun sağlanması için yargının, kendisine ait ileriye dönük bir yargı-medya ilişkisi yaklaşımına sahip olması gerekmektedir. Yargı sistemleri, kendi içinde oluşturacakları bir sistem ve işleyiş tarzı sayesinde medya ile daha iyi ilişkiler kurabilir ve yargı ile toplum arasında varlığı hissedilen mesafenin kısaltılmasına yardımcı olabilirler.

Raporun hazırlanması sürecinde kullanılan yöntemler ve yapılan faaliyetler şu şekildedir :

- Çalışma grubu toplantılarına temsilci göndererek katılan Yargı Kurulları ile diğer üye ve gözlemci Yargı Kurullarından bilgi toplanması,
- Yargı sisteminde önemli bir yeri olan Baro temsilcileri ile akademi dünyasından temsilcilerin katıldığı yuvarlak masa toplantıları yapılması,
- Toplanan belge ve bilgilerin proje ekibi tarafından taslak belge haline getirilmesi ve diğer katılımcılar ile paylaşılarak zenginleştirilmesi,
- AYKA Yürütme Kurulunda, hazırlanan taslak belgelerin analiz edilmesi,
- Çalışma grubu üyeleri ile toplantılar yapılması ve
- AYKA Genel Kurulu tarafından, hazırlanan raporun onayı/kabulü.

Bu rapor, çalışma grubu üyelerinin katılımı ile gerçekleşen Lahey toplantısı sonrasında (15-16 Eylül 2011) üzerinde anlaşılan ankete AYKA'ya üye ve

gözlemci olarak katılan Yargı Kurulları tarafından verilen yanıtlara ve derlenen yanıtlar üzerinde fikir alışverişinde bulunmak üzere Barselona'da (9 Aralık 2011), Lahey'de (9-10 Şubat 2012) ve Roma'da (19 Mart 2012) düzenlenen çalışma toplantılarından çıkan sonuç ve tartışmalara dayanmaktadır.

Bu raporun üzerinde durduğu konular şunlardır:

1. Yargı adına sözcülük yapan basın hâkimleri ve iletişim danışmanları,
2. Mahkemelerde ses ve görüntü kaydı ile sosyal medyanın kullanımı;
3. Mahkeme kararlarının internet üzerinden yayınlanması;
4. Yargı-medya ilişkilerini düzenleyen mevzuat hükümleri (yasa, yönetmelik, genelge, karar vs.);
5. Yargının ileriye dönük medya yaklaşımı.

Bu beş konunun her biri rapor içerisinde ayrı bölüm altında ele alınacaktır. Her başlık altında öncelikle, çalışma grubu toplantıları sırasında incelenen AYKA üyesi ve gözlemcisi Yargı Kurulları tarafından verilen cevaplar baz alınarak, yargı-medya ilişkileri konusunda Avrupa'daki mevcut durum ve gelişmeler gerçekçi bir yaklaşımla verilmeye çalışılacaktır. Sonrasında, ilgili başlık ile ilgili olarak örnek olabilecek iyi uygulamalara sahip yargı sistemlerinden misaller verilecek ve en sonunda konuya ilişkin AYKA'nın önerileri sunulacaktır.

2. Yargı Adına Sözcülük Yapacak Kişiler: Basın Hâkimleri ve İletişim Danışmanları

2.1. Avrupa'daki Mevcut Durum

Çalışma grubu tarafından hazırlanan ankete cevap veren birçok ülkenin, yargı adına konuşma rolü üstlenen bir çeşit sözcüsü bulunmaktadır. Bu sözcülerden bazıları hâkim sıfatına sahip iken, bazıları değildir. Ancak burada önemli olan husus yargı adına sözcülük yapacak konuşmacının seviyesini ve yasal niteliklerini belirlemek ve vurgulamaktır.

Verilen yanıtlar incelendiğinde yargı sözcülerinin nitelik ve düzeylerinin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Ülkelerde yer alan basın sözcülüğü sistemlerini aşağıdaki gibi kategorize etmek olanaklıdır:

1. Ulusal düzeyde yargı adına sözcülük yapan basın hâkimleri veya sözcüleri (Bunlara mahkeme başkanları, Yüksek Yargı Kurulları üyeleri ve hâkimleri de dâhildir.)
2. Bölgesel bazda sözcülük yapan hâkimler. (Bunlara bazı yargı bölgelerindeki üst düzey yargı birimleri de dâhildir.)
3. Daha alt seviyedeki veya yerel düzeyde yer alan yargı bölgeleri adına konuşan hâkimler.
4. Ulusal veya yerel bazda yargı sözcülüğü yapan, Adalet Bakanlığı, Mahkemeler İdaresi, Yüksek Yargı Kurulları, hükümet, kurum veya politik bir organa bağlı olan ancak hâkim sınıfından olmayan memurlar veya basın sözcüleri.
5. Hâkim sınıfından olmayan, verilen konular hakkında halka açıklamalarda bulunabilecek hâkimlere danışmanlık yapan ve onları bilgilendirme görevi bulunan iletişim danışmanları.

Bazı ülkelerde, basına ulusal ve bölgesel düzeyde açıklamalar yapan hâkimlerin olduğu; yine belirli bir sayıya ulaşan yerel mahkemeler adına açıklamalar yapan basın sözcülerin bulunduğu görülmektedir. Bu ülkelerde yargı adına açıklama yapan basın sözcülerinin ve iletişim danışmanlarının görev ve sorumlulukları belirlenmemiş ve görev sınırları tam olarak tanımlanmamıştır.

Ulusal ve bölgesel düzeyde basın ile iletişim kurmak amacıyla basın hâkimleri bulduran ülkelere örnek olarak: Avusturya, Bulgaristan, Danimarka, İngiltere ve Galler, Macaristan, Hollanda, Polonya ve Romanya gösterilebilir

Anket çalışmalarına yanıt veren ülkeler arasında ulusal düzeyde yargı adına sözcülük yapacak basın hâkimi olmayan bazı ülkeler, bu konudaki isteklerini ve böyle bir kurumun oluşturulması noktasındaki görüşlerini dile getirmişlerdir (örneğin Belçika gibi). Buna ek olarak İtalya'da, yargı adına ülke çapında sözcülük yapan kişi bir hâkim olmayıp, Yüksek Yargı Kurulu'na bağlı olarak görev yapan bir memurdur.

Ulusal çapta yargı adına basın sözcülüğü yapma görevini hâkimler veya savcılar yerine basın sözcüleri ve basın danışmanlarına bırakan ülkeler de bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak İrlanda, Litvanya ve İskoçya verilebilir.

Ulusal ve bölgesel bazda yargı adına açıklama yapma görevini ne hâkimlere ne de basın sözcüsü ve danışmanlarına bırakmayıp, bu işi Cumhuriyet savcılarında yaptıran ülkeler de bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak Türkiye ve belirli bir oranda Belçika gösterilebilir.

Ulusal seviyede yargı adına açıklama yapabilecek basın sözcüsü bulunan ülkelerin birçoğunda, yerel düzeyde de basın sözcüleri bulunmaktadır. İtalya'nın yerel düzeyde görev yapan basın hâkimleri bulunmamakla birlikte, yerel düzeyde basın sözcüsünün olması gerektiğine yönelik isteklerini bildirmişlerdir.

İngiltere ve Galler'de ulusal düzeyde yargı adına basın sözcülüğü yapacak hâkimler bulunmamaktadır. Bunun sebebi ise bu ülkenin sahip olduğu yargı sisteminin doğasında bulunmaktadır. Zira Yargıtay, istinaf mahkemelerinin tamamı ve birçok yüksek mahkeme Londra'da bulunmaktadır. İngiltere ve Galler'in sahip olduğu yerel düzeydeki basın sözcüleri, yargı-medya ilişkileri açısından gerekli olan ihtiyaca cevap vermektedirler.

A. Basın Sözcülerinin Seçimi ve Eğitimi

Yapılan çalışmalar sırasında görüşlerine başvuru AYKA üyesi ve gözlemcisi olan ülke yargı sistemleri incelendiğinde, yargı adına açıklama yapan sözcülerin belirlenmesi ve eğitimi⁶ konusunda farklı birçok sistemin olduğu görülecektir. Verilen cevaplara göre ortaya çıkan görüş ve yaklaşımlar incelendiğinde aşağıdaki gibi bir gruplandırma yapılması olanaklıdır:

1. Yargı adına açıklama yapacak basın sözcüsü hâkimlerin seçimi kıdemli hâkim veya hâkimlere ait olmalıdır. Ulusal düzeyde sözcülük yapacak hâkimlerin

⁶ Hollanda'da, bütün basın sözcüsü yargıçlar yılda iki kez önceki altı aydaki deneyimlerini konuşmak üzere toplanırlar. Bu toplantılardaki konular, basında yer alan ve savunmanın hakkının ihlal edildiği, tanıkların ve diğer dava taraflarının özel yaşamlarının gizliliğinin ihlal edildiği haberler ve basın sözcülerinin bazı gazeteciler ile yaptıkları röportajlarda yaşanan olumlu veya olumsuz deneyimler oluşturmaktadır. Bu toplantılar basın hâkimleri arasında tecrübe paylaşımı için katılımcılara çok çeşitli fırsatlar sunmakta ve aynı zamanda yargı-medya ilişkilerinin geliştirilmesindeki standartların ve kuralların belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Mahkemelerde ses ve görüntü kaydı yapılmasına ilişkin düzenlemeler veya belirlenen kuralları ihlal eden gazetecilerle başa çıkma konusundaki yaptırımların belirlenmesi ve uygulanmasında birlik sağlanmasına yönelik kurallar bunlara örnek verilebilir. Bu toplantılara her mahkemenin basın danışmanları da katılmaktadır. Bu toplantıların gündemini hazırlayan bir yönetim birimi bulunmaktadır. Bu birimin karar verme yetkisi yoktur. Basın hâkimlerinden oluşan kurulun, yargı-medya ilişkileri konusunda üzerinde görüş birliğine vardıkları yeni bir uygulama ve kural belirlendiğinde, ilgili yönetim birimi belirlenen bu kuralı, buna ihtiyaç duyan ve uygulayacak olan mahkeme başkanlarının temsilcilerine iletir.

seçiminde Yüksek Yargı Kurulları, bölgesel ve yerel seviyede sözcülük yapacak hâkimlerin belirlenmesinde ise Mahkeme Başkanları veya yerel kıdemli hâkimler rol almalıdır.

2. Basın hâkimlerine verilecek eğitim sınırlı olmalı ancak yılda en az bir kere, birkaç gün olacak şekilde ve gazetecilerle iletişimin sağlandığı ve bunlar tarafından eğitim verilecek tarzda toplantılar düzenlenmelidir⁷.

3. Fiilen görev yapmakta olan ve belirli bir niteliğe sahip bulunan hâkimlerin seçilmesi önemlidir. Yeterli niteliklere sahip bulunmayan veya emekli olmuş hâkimlerin yargı-medya ilişkilerinin sağlanmasında görev almasının zarar verici yönlerinin olacağı konusunda çalışmaya katılan üye temsilcilerinin kaygıları bulunmaktadır. Bu konuda en çok destek gören yaklaşım, herhangi bir maddi beklenti içinde olmayan ve gönüllülük esasına dayalı olarak basın sözcülüğü yapacak hâkimlerin belirlenmesine yönelik olan düşüncedir.

4. Basın sözcüsü hâkim, adlarına sözcülük yaptığı hâkimlerle aynı düzeyde olmalıdır. Basın sözcüsü hâkimin, hakkında konuşma yaptığı hüküm, karar ve olaylar ile ilgili olarak gerekli yasal bilgiye sahip olması önemlidir.

5. Polonya dışında, basın sözcüsü olarak görev yapan hâkimlere, yaptıkları bu görev nedeniyle ekstra bir para ödenmediği anlaşılmaktadır. Basın sözcüsü olan hâkimler, yargısal görevlerini icra ettikleri sırada, mesai saatleri içerisinde ayrıca yargı ve medya ilişkileri konuları ile ilgilenmektedirler. Basın sözcüsü olan hâkimlerin, belirli bazı durumlarda zaman ve emek gerektiren görevlerini yerine getirebilmesi için, kendilerine gerekli zamanın verilmesi ve bunların desteklenmeleri önemlidir.

B. Basın Sözcüsü Hâkimin Görevleri ve Bu Görevin Kapsamı.

Basın sözcüsü olan bir hâkimin temel görevi ve amacı basına verilen bilgilerin denetimini yapmak ve yargısal kararlar ile kararlar öncesinde ve sonrasındaki yasal süreçler hakkında basını bilgilendirmek ve basına açıklama yapmaktır.

⁷ İngiltere ve Galler'de, basın sözcüsü olarak görev yapan hâkimler bir medya danışmanı tarafından eğitilmektedir. Bu eğitim yıllık olarak yenilenir. Bu eğitimin bir günü ulusal bir televizyon ve radyo istasyonunda geçer. Hâkimlere bir senaryo verilir ve bu senaryo doğrultusunda açıklamalar yapması söylenir ve yapılan açıklamalar kayıt edilir. Kayıt edilen açıklamalar tekrar oynatılır ve incelenir. Bu eğitim sırasında farklı görüşme ve röportaj yöntemleri kullanılır. Örneğin, baştan sona röportaj, kısa bilgilendirme röportajı ve klasik stüdyo röportajı.

Bazı ülkelerde basın sözcüsü olan hâkimler belirli davalar ve kararlar hakkında açıklama yapabilirler. Buna karşın bazı ülkelerde ise bir hâkimin, diğer bir hâkimin kararları hakkında kamuoyuna açıklama yapması yasaktır. Bunun tek istisnası temyiz aşamasında olan veya temyiz aşaması devam eden mahkeme kararlarıdır.

Ulusal düzeyde görev yapan basın sözcüsü hâkimlerin görevi yürürlükte olan yasaları, bu yasaların etkilerini ve sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmayı kapsayabilir. Basın sözcüsü olan hâkimler yasama kararlarının muhtemel sonuçlarının altını çizebilirlerse de, yasaları, yasama organı tarafından kabul edilen ya da oluşturulan kanunları eleştirmek basın sözcüsü hâkimlerin görevleri arasında görülmemektedir.

Yerel düzeyde görev yapan basın sözcüsü hâkimlerin rolü önemlidir. Bu önemin nedeni basın hâkimlerinin medya ve basın ile ilişkileri ve bunlar için bir bilgi merkezi olmasından kaynaklanmaktadır.

Yerel düzeyde görev yapan basın hâkimlerinin görevi ceza mahkemelerinde verilen cezalar ve hükümler gibi, yerel mahkeme tarafından verilen kararlara değinmeyi ve bunları açıklamalarına referans yapmayı kapsamaktadır. Ancak basın hâkimi, kararları referans alarak yaptığı açıklamalarda sadece kararlar üzerinde açıklama yapmakla yetinmeli, kararı eleştiren tarzda davranış ve sözlerden kaçınmalıdır. Bütün davalarda basın sözcüsü olarak görev yapan hâkimlerden beklenen şey, yaptıkları açıklamalarda, hakkında açıklamada buldukları kararları, kararı veren hâkimin kelimeleri ve gerekçeleri ile açıklamaları, bunun dışında kendi yorum ve düşüncelerini katmamalarıdır. Yani yapılması gereken şey sadece verilen kararı tekrar etmekten ibaret olmalıdır. Bu durum, kararın dayanağını oluşturan yasal mevzuat hakkında açıklama yapılmasına engel değildir.

Gerek ulusal ve gerekse yerel düzeyde yetkili olan basın sözcüsü hâkimlerinin görevi, basını ve dolayısıyla toplumu bilgilendirmek ve en temel düzeyde gerekli açıklamalarda bulunmak olarak görülmektedir. Bu konular ceza davalarında suçsuzluk karinesini ve diğer tüm davalarda kanıtlama yükümlülüğünü ve kanıtların niteliğini kapsamaktadır. Basın sözcüsü hâkimin diğer bazı görevleri ise hâkimlerin yargılama sürecindeki görev ve fonksiyonları hakkında halka açıklamalarda bulunmak; yargı sisteminde yer alan mahkemelerin hiyerarşisi ile görev ve yetkileri konusunda halkı bilgilendirmek; farklı yargılama şekilleri ile bu yargılama usullerindeki mahkemelerin konum ve fonksiyonları hususlarında

izahatta bulunmak; bunlara ek olarak tanık veya jüri üyesi olarak ya da halk arasından seçilen hâkimlerin (profesyonel hâkim sınıfından olmayan ancak yargılama faaliyetine katılan kişilerin) katıldığı yargılama işlemleri, yargılama usulleri ve duruşma listeleri hakkında gerektiğinde halkı bilgilendirmek olarak belirtilebilir.

2.2. Tavsiyeler

1. Bütün ülkeler kendi sistemleri içerisinde, ülkenin yargı sistemi ve bu sistemin işleyişi konusunda kapsamlı bilgi sahibi olan, toplumu nasıl ve ne şekilde bilgilendireceğini bilen, sosyal becerileri bulunan ve medya alanında bilgi sahibi olan hâkimler arasından belirlenecek basın sözcüsü ile iletişim danışmanlarından oluşturulmuş bir “*yargı sözcüsü*” sistemini geliştirmeli ve kullanmalıdır.

2. Basın sözcüsü olarak görev yapan hâkimler ve iletişim danışmanları yerel (bazı ülkelerde bölgesel) düzeyde olduğu kadar ulusal seviyede de etkin olmalıdır. Basın sözcüsü olarak görev yapan hâkimler, basın açıklamasının yapılacağı yargı çevresindeki mahkemelerde görev yapan hâkimler içerisinde seçilmelidir/belirlenmelidir.

3. Basın sözcüsü olarak görev yapan hâkimler çalıştıkları bölge veya mahkemenin Başkanı tarafından atanmalıdır. Basın sözcüsü hâkim, kendisini atayan hâkime karşı sorumlu olmalıdır.

4. Basın sözcüsü hâkimin görev ve fonksiyonlarını belirleyen ve bunların temel hatlarını düzenleyen bir mevzuat (yasa, tüzük, yönetmelik, Kurul kararı vb. gibi) bulunmalıdır. Bu düzenleme içerisinde, basın sözcüsü olan hâkimin kimin talimatı ile harekete geçeceği, hareket tarzının nasıl ve ne şekilde olacağına dair ait kurallar bulunmalıdır. Yine bu düzenleme içerisinde basın sözcüsü hâkim ile basın sözcülerinin ve iletişim danışmanlarının ilişkilerinin nasıl ve ne şekilde olacağı ana hatları ile tanımlanmalıdır. İlgili düzenleme ulusal basın mevzuatını, ulusal yargı etiği kodlarını da içermeli ve bunları göz önüne almalıdır.

5. Basın sözcüsü hâkime, yaptığı işin gereklerine uygun şekilde eğitim verilmelidir. Ayrıca basın sözcüsü hâkime görevinde yardımcı olacak basın görevlileri ve iletişim uzmanlarının desteği sağlanmalıdır.

6. Basın sözcüsü hâkimlerin aşağıdaki görev ve sorumluluklara sahip olması önerilmektedir:

- a.Yasalar ve usulî işlemler konusunda basını bilgilendirmek ve basına yol göstermek;
- b.Yargı kararlarının doğası ve etkileri konusunda toplumu bilgilendirmek ve eğitmek (bu eğitim anayasa ve maddi hukukun temel ilkeleri konusunda halka temel bilgiler vermeyi de içermelidir);
- c.Yargısal alandaki şeffaflığı geliştirerek yargıya olan güveni arttırmak ve yargı ve mahkeme sistemine dair toplumsal algıya olumlu katkı sağlamak;
- d.Basın sözcüleri ve iletişim danışmanları ile birlikte çalışmak; onların iş ve eylemlerini denetlemek ve ayrıca basın ve medya ile olan ilişkilerini denetlemek.
- e.İnternet siteleri ve sosyal medya aracılığıyla medya ile iletişime geçmek ve bunları takip etmek.
- f.Uygun akademik kurumlar, uzmanlar, profesyonel organlar ve medya ile ilişkileri geliştirmek.

3. Mahkeme Salonlarında Ses, Görüntü Kaydı ve Sosyal Medyanın Kullanımı

3.1. AVRUPA'DAKİ MEVCUT DURUM

A. Mahkeme Salonlarında Ses ve Görüntü Kaydı

Avrupa ülkelerinde mahkeme salonlarında sesli ve görüntülü kayıt yapılması konusu incelendiğinde, yasal sistemlerin ve buna ilişkin yargısal kültürün büyük oranda değişiklikler gösterdiği görülmektedir.

Avusturya, Bulgaristan, İngiltere ve Galler, İrlanda ve Türkiye gibi bazı ülkelerde mahkeme salonlarında özel amaçlı ses ve görüntü kaydı yapmak, mahkeme salonlarından canlı yayın yapmak tamamen veya kısmen yasaktır. Avusturya'da ise sadece mahkeme içerisinde değil mahkeme dışından dahi canlı yayın yapılması olanaklı değildir. Fakat mahkeme başkanı bu yayınların yapılması konusunda özel olarak izin verme yetkisine sahiptir.

Litvanya'da mahkeme salonlarında ses ve görüntü kaydı yapılması kural olarak yasaktır. Fakat davanın tarafları kendi kullanımları için duruşmada kayıt yapabilirler. İngiltere'de Yüksek Mahkeme kendi çalışmalarını yayınlamasına olanak sağlayacak imkânlarla sahiptir, Mahkeme dışında başka bir yayın organı

tarafından bu yayın yapılamaz. Belçika, Danimarka, Portekiz, Polonya, Macaristan ve Norveç gibi diğer ülkelerde mahkeme süreçlerinin sesli ve görüntülü olarak kaydedilmesine izin verilmemektedir. Fakat mahkeme başkanları bu konularda istisnai olarak kayıt izni verebilmektedirler. Özellikle kamuoyu tarafından ilgi duyulan davalarda zaman zaman kayıt yapılmasına izin verilmektedir.

Bazı ülkelerde ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemelerinde uygulanan ses ve görüntü kaydına ilişkin kurallar birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Ceza davalarında kayıt yapılması birçok ülkede mümkünken bunun bazı istisnaları vardır. Norveç'te, genel olarak hukuk davalarında kayıt yapılmasına izin verilmekte ve fakat ceza davalarında buna izin verilmemektedir.

Yine bazı ülkelerde belirli oranlarda mahkeme salonlarında ses ve görüntü kaydına izin verilmektedir. Örneğin İtalya, Hollanda, Romanya ve İspanyada durum böyledir. Bu limitler duruşmanın aşamasına ve ceza davasının türüne göre farklılık göstermektedir.

Hollanda'da, duruşmaların başlangıcında, suçlamaların okunduğu bölümler ile kapanış duruşmasında ve hüküm açıklanması aşamasında mahkeme içerisinde kayıt yapılmasına izin verilmektedir. Bunların dışında kalan mahkeme süreçlerinde sesli veya görüntülü kayıt yapılması mahkeme hâkiminin (veya başkanının) vereceği karara bağlıdır.

Romanya'da mahkeme dışından sesli ve görüntülü yayın yapılmasına izin verilmektedir. Yine bu ülkede duruşmaların başlangıç kısmında kayıt yapılmasına izin verilmektedir.

İspanya'da televizyon kanalları 25 yıldır duruşma salonlarından yayın yapabilmektedir. Ancak bazı davalarda yayın yapılmasına sınırlı olarak ve mahkeme başkanı tarafından duruşmaların yalnızca ilk 10-15 dakikasını kapsayacak şekilde izin verilmektedir. Çocukların, cinsel suç kurbanlarının ve koruma altında bulunan tanıkların beyanlarının yayınlanmasına izin verilmemektedir.

İsveç'te genel olarak kamuya açık olan celselerde kayıt yapılmasına izin verilmektedir, ancak belirli düzenlemelerin olmadığı durumlarda kayıt yapmak yasaktır.

İtalya'da Yüksek Mahkeme'de görülen davalar radyo yayınları vasıtasıyla kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Ülke genelinde mahkemelerdeki kayıtlar bazı istisnalar haricinde medya organları tarafından yerine getirilmektedir.

Mahkeme salonlarından canlı yayın yapılması Belçika, Danimarka, Litvanya, Norveç, Polonya ve İspanya gibi ülkelerde mümkündür. Ancak bunların bazılarında kişisel bilgilerin yayınlanmasına (örneğin sanık isimleri gibi) izin verilmemektedir. Bu tür davalarda yayınlar düzeltilerek ve gecikmeli olarak yapılmaktadır. Canlı olarak sesli ve görüntülü yayın yapılmasına izin verilen durumlarda, bu yayınlar genellikle medya tarafından yapılmaktadır, fakat bunun bir kısım istisnaları bulunmaktadır. Birçok ülkede yargının kendisine ait mahkeme duruşmalarını kayıt etmekte kullandığı kayıt sistemi bulunmaktadır. İspanya Yüksek Mahkemesi ve İngiltere Yüksek Mahkemesi, kendi duruşmalarında yer alan kayıtları kendileri tutmaktadır⁸. Bu işlem aynı zamanda kaynak ve yetkinlik sorununu içermektedir. Birçok ülke açısından bu tür bir durumu yönetmek parasal ve idari açıdan olanaklı görülmemektedir.

B. Cep Telefonları

Cep telefonlarının mahkeme salonlarında kullanılmasına ilişkin olarak çalışmaya katılan ülke temsilcilerinin ankete verdikleri cevaplar incelendiğinde, mahkeme salonlarında cep telefonu kullanımı konusunda (eğer izin verilmekte ise) medya temsilcileri ile toplumun diğer bireyleri arasında herhangi bir ayrımın yapılmadığı görülmektedir. Avrupa ülkelerinin çoğunda cep telefonlarının mahkeme salonlarında kullanımı belli dereceye kadar yasaklanmıştır. Bulgaristan, Danimarka, İngiltere, Macaristan, İrlanda, Norveç, Portekiz, Romanya ve Türkiye’de cep telefonlarının mahkeme salonlarında kullanılmasına izin verilmemektedir.

Bulgaristan, Romanya, İspanya ve Portekiz’de cep telefonlarının mahkeme salonlarında kullanımı tamamen yasaktır.

Norveç’te cep telefonlarının mahkeme salonlarında kullanılıp kullanılmamasına ilişkin herhangi özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, duruşmanın huzurunu bozacak öğeleri yasaklayan, mahkemenin ciddiyeti ve itibarını korumayı amaçlayan ve duruşma işlemlerinin sağlıklı şekilde yürümesini

⁸ İngiltere Yüksek mahkemesi tarafından, yaptığı duruşmalar canlı olarak televizyonda yayınlanmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme tarafından verilen bütün kararlar ve yapılan tüm işlemler aynı anda yayınlanmaktadır. Yüksek Mahkeme’nin görevi, yalnızca ulusal ve anayasal önem taşıyan davalara bakmaktadır. Bu tür yargılamalar sırasında çok az miktarda doğaçlama vardır. Bu nedenle yüksek derecede editörlük gerektirecek bir durum yoktur ve bundan dolayı izlenme oranları çok düşüktür.

engelleyen faaliyetleri yasaklayan genel kurallar, cep telefonlarının kullanımı hususunda da uygulanmaktadır.

Danimarka'da duruşma salonlarına cep telefonlarının getirilmesi yasak değildir. Ancak hâkim, cep telefonunun duruşma salonunda kullanıldığını fark ederse, cep telefonu kullanmamasını kişiye emredebilir. Benzer bir durum Belçika ve Avusturya için de geçerlidir.

Türkiye'de duruşma işlemlerini etkileyecek eylemler yapıldığı takdirde hâkim tarafından ilgili kişi uyarılır. Cep telefonu kullanımı da bu kapsamda, duruşmanın düzenini bozacak fiiller arasında değerlendirilmektedir. Türkiye'de uyarıya rağmen cep telefonu kullanımına devam edilmesi durumunda kişi, duruşma salonundan çıkarılabilmektedir.

İngiltere'de mahkemelerde cep telefonu kullanılması bir suçtur.

İrlanda'da ise, cep telefonu kullanımı mahkemeye saygısızlık olarak değerlendirilmekte ise de, cep telefonu kullanımı konusunda herhangi bir yasak bulunmamaktadır.

46 Avusturya, İrlanda ve Slovenya gibi ülkelerde duruşma sırasındaki işlemleri kontrol yetkisi bireysel olarak yargıca ait iken, örneğin İspanya'da, böyle bir uygulama mahkeme başkanının emri ile düzenlenmektedir.

Macaristan, İtalya, Litvanya ve Hollanda'da cep telefonlarının mahkeme salonlarında kullanımı yasak değildir.

Macaristan'da mahkeme salonlarında cep telefonu kullanımı genel olarak yasak olmamasına karşın, cep telefonunun fotoğraf çekme, sesli ve görüntülü kayıt yapmak amacıyla kullanılması (gelişen teknoloji sayesinde çok çeşitli fonksiyonlara sahip akıllı telefonların bu amaçla kullanımı) ve bunun duruşmanın gidişatını olumsuz yönde etkilemesi halinde mahkeme hâkimi tarafından cep telefonunun mahkeme salonunda kullanımı yasaklanabilir. Bununla birlikte internet erişimi olan dizüstü bilgisayarlar gibi harici iletişim araçlarının Macaristan'da mahkeme salonlarında kullanımı yasak değildir.

İtalya'da mahkeme salonlarında cep telefonu kullanımına izin verilmektedir. Bununla birlikte kişinin mahkemenin işleyişini olumsuz etkilediği düşünülmekte ise mahkeme hâkimi tarafından duruşmadan çıkarılması emredilebilir.

Litvanya'da duruşmanın taraflarınca ses kaydı amaçlı olarak cep telefonu kullanımı mümkündür. Ancak görüntü kaydına izin verilmemektedir. Yani cep telefonunun gerek gazeteciler ve gerekse diğer bireyler tarafından e-postaya erişim, sosyal medyanın kullanımı gibi amaçlarla mahkeme salonlarında kullanımı konusunda herhangi bir sınırlama olmadığı sonucuna varılabilir.

Son olarak Hollanda'da cep telefonlarının mahkeme salonlarında kullanımına izin verilmektedir. Cep telefonları ile fotoğraf çekimi yapılmasına ise izin verilmemektedir. Cep telefonları ile fotoğraf çekimi yapıldığının tespit edilmesi halinde ise, bu telefonlara el konularak içlerinde yer alan fotoğrafların ortadan kaldırılmasına olanak veren koruma tedbirleri uygulanmaktadır. Hollanda'da bu kuralın istisnaların bulunduğu unutulmamalıdır. Örneğin Rotterdam ve Amsterdam'da yer alan üst derece güvenli mahkeme salonlarında cep telefonlarının kullanımı yasaktır.

Avrupa ülkelerinin birçoğunda, duruşma salonlarında twitter ve facebook gibi sosyal medya araçlarının kullanımını düzenleyen özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak 2011 yılında İngiltere Başyargıcı tarafından, bu tür kullanımlar konusunda gazetecilere izin veren bir kılavuz yayınlanmıştır. Sonuç olarak, gazetecilerin mahkemelerde tweet atmak, e-posta veya metin yazmak için mahkemelerden özel bir izin almalarına gerek yoktur.

Duruşma salonlarından cep telefonları aracılığıyla gerek gazeteciler ve gerekse toplumun diğer bireyleri tarafından gerçek zamanlı yayın yapılması, duruşma salonlarına gelen ziyaretçilerin duruşma salonlarında iletişim kurmak, sosyal medya birimlerine ve internete bağlantı yapmak amacıyla cep telefonu kullanımı giderek artmaktadır ve bu durum birçok ülke açısından çeşitli zorlukları beraberinde getirmektedir.

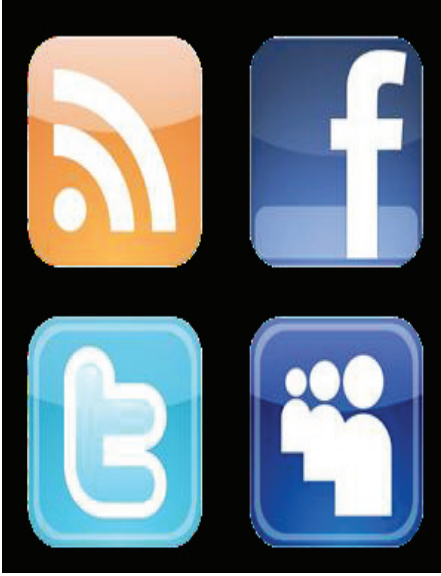
Mahkeme salonlarında duruşmalar sırasında cep telefonları kullanılarak canlı yayın yapılması jüri üyelerini, tanıkları ve sanığın haklarını ihlal edebilmektedir.

Birçok ülkede gazetecilerin kişisel dizüstü bilgisayarları ile mahkeme salonlarına girmelerine izin verilmektedir. Danimarka, Avusturya, İtalya, Hollanda, Romanya ve Türkiye gibi ülkelerde cep telefonları ile duruşma salonlarına girilmesine izin verilmekte, ancak duruşma aşamasında cep telefonunun kayıt yapma, görüşme yapma, fotoğraf çekme ve diğer amaçlar için kullanımına izin verilmemektedir. Bu durum gazeteciler ve diğer bireyler için aynı oranda geçerlidir. Hangi hallerde

cep telefonu kullanımının mahkemenin düzen ve intizamını bozacağına dair özel düzenlemeler bulunmamaktadır. Bunun tespiti ve buna bağlı olarak uygulanacak yaptırımın zamanı hâkimin takdirine bırakılmıştır. Hâkimler genel olarak mahkeme sürecinde bulunan kişilerden cep telefonlarını kullanmamalarını rica etmektedirler.

Danimarka ve Norveç'te yazılı basın temsilcileri bilgisayarlarını kullanarak, gerçek zamanlı olarak yazılı raporlar hazırlamakta ve bunların gönderimini sağlayarak bir tür canlı yayın yapabilmektedirler.

C. Yargı Tarafından Sosyal Medyanın Kullanımı

Sosyal medya araçları yargı sistemine/ birimlerine, toplumda yargının saydamlığını artıracak, toplumla bireyleri ile yargı sistemi arasındaki ilişki ve işbirliğini artıracak yeni yol ve yöntemler sunmaktadır. Toplum tarafından sosyal medya araçları, geleneksel medya kullanımından farklı şekillerde ve amaçlar için kullanılmaktadır. Bu durum geleneksel iletişim taktik ve stratejilerinin güncelliklerini yitirdikleri anlamına gelmektedir. Sosyal medyanın temel amacı, kullanıcıların bilgiye ve kişilere

erişilebilirliklerini temin etmek; çeşitli şekillerde ortaya çıkan kişisel veri yayınlarını en üst seviyeye çıkarmaktır. Sosyal medya araçları çeşitli biçimlerde bulunabilir: toplumsal ve mesleki ağlar (facebook, linkedin vs.) elektronik günlükler (bloglar vs.), mikro-günlükler (twitter vs.), elektronik ansiklopediler (wikipedia vs.) toplumsal yer imleçleri (digg vs.), video görüntü paylaşımları (youtube vs.), çevrim için tartışma grupları gibi.

Sosyal medya araçları ve mahkemelerin (yargı birimlerinin) birbirleri ile karşılaştırılmaları sonucunda bazı yönleri ile birbirlerinden farklı oldukları görülecektir:

1. Sosyal medya araçları çok merkezli ve çok yönlü iken, kurumsal yapıya sahip mahkemeler tek yönlüdür ve tek merkezlidir.
2. Sosyal medya araçları kişisel ve samimi iken, mahkemeler otoriter ve bağımsızdır.
3. Sosyal medya araçları çok çeşitli araçlara sahip iken (video, fotoğraf, ses ve metin iç içedir), mahkemeler büyük oranda metne dayalıdır.

Bazı ülkelerde yargı birimleri tarafından sosyal medya araçları kullanılmaya başlanmıştır. Danimarka ve Norveç'te bazı mahkemeler facebook ve twitter kullanmaya başlamışlardır. Norveç'te meydana gelen terör saldırısına ilişkin olarak Oslo Bölge Mahkemesi, terör davası konusunda uluslararası basını bilgilendirmek için sosyal basını çok yönlü ve yararlı şekilde kullanmıştır. Yine Litvanya, Norveç ve İspanya gibi ülkelerde yargı kurulları ve mahkemelerin idaresinden sorumlu birimler sosyal medyayı kullanmaya başlamış durumdadırlar.

Norveç Mahkemeler İdaresi facebook, twitter, flickr gibi sosyal medya organlarını kullanmaya başlamış ve sosyal medyanın kullanımı konusunda anahatları belirleyen düzenlemeler yapmıştır. Twitter hesabı yargı ile ilgili haberi verme, basın açıklamaları hakkında takipçilerini bilgilendirme, medyanın ilgi odağındaki davalar konusunda üyeleri ile pratik bilgiler paylaşmak ve mahkemeler ve mahkeme süreçleri ile ilgili verileri paylaşmak için kullanılmaktadır. Norveç Mahkemeler Yönetimi ve bazı mahkemeler twitter hesaplarını asıl hedefleri olan medya ve hukuk sektörü ile iletişim kurmak için kullanmakla birlikte genel olarak toplum ile iletişim kurmak için de kullanılmaktadırlar. Twitter'da paylaşılan yazı ve bilgiler Norveç Mahkemeler yönetimi takipçileri tarafından da kendi takipçileri ile paylaşılmaktadır. Sosyal medya araçları Norveç Mahkemeler İdaresi tarafından yargıyı ilgilendiren konularda ileriye yönelik olarak belirli konularda tanıtım ve bilgilendirme yapmak ve tam olarak anlaşılammış bazı konularda topluma kılavuzluk etmek amaçlı olarak da kullanılmaktadır. Norveç Mahkemeler İdaresi kamuoyunun yargıya olan güvenini arttırmak amacıyla medyanın yapacağı haberleri görselleştirmekte kullanabileceği fotoğraflar da yayınlamaktadır. Norveç Mahkemeler İdaresi tarafından basına demeç veren ve yargı mensubu olan kişilerin fotoğraflarını da zaman zaman sosyal medya aracılığıyla yayınlamaktadır. Bu konuya ilişkin olarak ilginç bir örnek vermek gerekirse, hâkimler tarafından verilen ve toplum tarafından anlaşılammayan uygulamalar hakkında bir hâkim

tarafından oluşturulan “Dommerbloggen” (hâkim günlüğü/bloğu)’na kişiler yorum yazabilmekte ve ilgili hâkim tarafından sık sık işlerin nasıl işlediğine dair teknik yanıtlar verilmektedir. Sürdürülmesi ve takibi zor olsa ve zaman alsa da, sosyal medyanın etkin şekilde yargı tarafından kullanımı yargı konusunda bilinenlere katkı sağlayacaktır.

Sosyal medyanın bireysel olarak hâkimler ve mahkeme çalışanları tarafından özel yaşamlarında kullanımı birçok ülkede oldukça yaygınlaşmış durumdadır. Konuşma ve iletişim kurma özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilecek bu tür kullanımların kişilerin özel yaşamlarını ilgilendirmesi nedeniyle yasaklanması düşünülemez. Bununla birlikte hâkimlerin ve mahkeme çalışanlarının yargı sisteminde ve işleyişinde üstlendikleri rollerin önemi gözönüne alındığında, doğal olarak yazıların içeriklerinin sınırlanmasını sonuçlamaktadır.

3.2. Tavsiyeler

A. Mahkeme Salonlarında Ses ve Görüntü Kaydı

Avrupa ülkelerinin hukuk sistemleri ve yargı kültürleri arasındaki farklılıklar dikkate alındığında, mahkeme salonlarında ses ve görüntü kaydı yapılmasına ilişkin ortak bir bakış açısına sahip olunduğunu söylemek olanaklı değildir. Avrupada bazı ülkelerde bu tür kayıtların yapılması tamamen yasak olmasına karşın, bazılarında ise temel olarak bu tür kayıtlara izin verilmektedir. Ancak, bu konularda Avrupa yargı sisteminde yer alan boşluğun daraltılması arzulanmaktadır.

1. Ses ve görüntü kaydı yapılmasına izin verildiği durumlarda hâkim dışında kalan ve yargılama aşamasında yer alan savunma makamının, tanıkların, meslekten olmayan hâkimlerin ve jüri üyelerinin korunmasını sağlayacak özel önlemler alınmalıdır. Bazı ülkelerde bu kişilerin ses ve görüntü kaydının alınmasını önleyen genel bir uygulama vardır. Eğer bu konularda istisnalar getirilecekse, ilgililerin rızalarının alınması önemlidir. İlgili kişiler izin verseler dahi, mahkeme hâkimi tarafından böyle bir kaydın/yayının uygun olup olmadığı hususu olayın özellikleri gözönüne alınarak bağımsız bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

2. Yasaların video kaydı yapılmasına izin verdiği durumlarda hâkimler, savcılar ve avukat gibi tarafların istekli olup olmamaları önemli değildir. Ancak mahkeme hâkimi tarafından kayıt konusunda karar verilmeden bu kişilerin görüşlerinin alınması iyi bir uygulama olacaktır. Yasal olarak video kaydı yapılmasına izin

verilmesine rağmen hâkim tarafından kayıt yapılması uygun bulunmuyor ise, bu kararın yasal dayanaklarının açıklanması gerekir.

3. Kayıt yapılmasına prensip olarak izin verildiği durumlarda, mahkeme tarafından istisnalar getirildiği hallerde, mahkemece karar verilmeden önce medya temsilcilerinin görüşlerinin alınması iyi bir uygulama olacaktır.

4. Ses ve görüntü kaydı yapılmasına izin verildiği durumlarda uzaktan kayıt yapabilen kameraların kullanılması ve bunların sayısının az olmasına dikkat edilerek uzak noktalara yerleştirilmesi önerilmektedir.

5. Kamuoyu tarafından yakından takip edilen davalar ile ilgili olarak, mahkeme süreçlerine ilişkin sesli ve görüntülü kayıt yapılıp yapılmayacağına ilişkin hususlar, duruşma başlamadan önce çözülmelidir. Mahkeme başkanı buna ilişkin kararını vermeden önce medya temsilcileri ile bir toplantı yaparak karşılıklı görüş alışverişinde bulunabilir. Kayda izin verileceği durumlarda yayın aracının yeri, duruşmaların hangi bölümlerinin kayıt edilebileceği, kullanılacak kamera sayısı, kameraların yerlerinin neresi olacağı gibi hususlar da yine bu tür toplantılarda görüşülüp kararlaştırılmalıdır.

6. Mahkemesalonlarında canlı yayın yapılmasına genel olarak izin verilmemelidir. Yapılacak ise tercihen gecikmeli veya kontrol sistemi ile yapılmalıdır. Böylelikle uygun olmayan bilgiler yayınlanmadan önce süzgeçten geçirilerek kesilebilir.

7. Her ülkede, mahkeme salonlarında ses ve görüntü kaydı yapılması konusunda kapsamlı ve sınırları kesin olarak belirlenmiş düzenlemeler bulunması arzu edilmektedir.

8. Bazı sorunlar yine hâkimin yapacağı değerlendirme sonucunda vereceği karar ile çözümlenmelidir. Kamuoyu tarafından ilgi duyulan ve takip edilen davalara ilişkin en iyi çözüm yolu bu olabilir.

B. Cep Telefonları

9. Mahkeme salonlarına cep telefonu ile girilmesine izin verildiği durumlarda, cep telefonunun mahkeme işleyişine en az derecede zarar vermesini sağlamak için kapalı ya da sessiz konumda bulundurulması temin edilmelidir. Buna ek olarak akıllı telefonlar ile diğer iletişim araçları hakkında kesin hatlar içeren düzenlemelerin ortaya konmasındaki gereklilik açıktır. Bu düzenlemeler ile

ihlallerle nasıl başa çıkılacağı ve yargı yetkisi kullanan kişilerin hangi tür yaptırımları nasıl uygulayacakları tespit edilmelidir.

C. Sosyal Medya

10. Sosyal medya araçları, yargı organları ve mahkemeler tarafından iletişim kurmak amacı ile kullanılabilir. Sosyal medya araçlarının her biri için, hedef gruplarının kimlerden oluştuğunu ve amaçlarının ne olduğunu içeren stratejilerin geliştirilmesi önerilmektedir. Geliştirilecek stratejiler; her sosyal medya aracı için hedef kitlesinin ve amacının ne olduğu, sosyal medyanın kim tarafından takip edileceği ve bu işlemin kimin sorumluluğu altında ve nasıl gerçekleştirileceği gibi hususları içermelidir. Hazırlanacak strateji içerisinde sosyal medyanın ileriye yönelik olarak etkin şekilde toplumu yönlendirmek için nasıl kullanılacağı konusu da yer almalıdır. Toplumu doğru şekilde yönlendirme işi; beğenilen makale ve sayfalara ulaşımı sağlayacak bağlantılar kurarak, fotoğraf ve video albümleri oluşturarak, meydana gelen olaylar hakkında farklı ve bireysel bakış açılarını yansıtan nitelikli yorumlar yazarak sağlanabilir. Yapılacak bütün yorum ve katkılar/gönderiler anlamlı olmalı ve toplumu bilgilendirici, eğitici ve sürükleyici içerikte bulunmalıdır. Sosyal medyada sadece basın açıklamalarının yayınlanması ile yetinilmesi önerilmemektedir.

11. Sosyal medya araçlarını bireysel olarak kullanan hâkimlerce genel ahlak ve mesleki etik kuralların çerçevesi ve bunların ihlal edilmesi durumunda doğuracağı disiplin sorumluluğunun neler olduğu bilinmektedir. Bireysel kullanımlarda en üst seviyede güvenlik ayarlarının kullanılması önerilmektedir.

4. Mahkeme Kararlarının İnternette Yayını

4.1. Avrupa'daki Mevcut Durum

Mahkeme kararlarının internette yayını konusunda, çalışmaya katılan ülke temsilcilerince yapılan ankete verilen cevaplar incelendiğinde, katılan ülkelerin hepsinin mahkeme kararlarını internette yayınladığı anlaşılmaktadır.

Mahkeme kararlarının internette yayınlanması konusu incelendiğinde üç farklı sistem olduğu görülmektedir: Bazı ülkelerde yargı organlarına ait özel farklı bir internet sitesi bulunmamaktadır. Bu nedenle mahkeme kararları Adalet Bakanlığı'nın internet sitesinde yayınlanmaktadır. Diğer bazı ülkelerde ise, mahkeme kararlarının yayımını yapan, özel yayın evlerine ait internet siteleri

bulunmaktadır. Bu sitelerden yararlanmak isteyen kişiler belirli bir miktar para ödemek zorundadırlar. Üçüncü ve en yaygın uygulama ise, yargı organlarının kendi internet sitelerine sahip olduğu ve mahkeme kararlarının bu siteden yayınlandığı, gerek hukuk çalışanlarının ve gerekse vatandaşların herhangi bir ücret ödmeden bu kararlardan yayınlandığı ülkelerdir.

Yargının bağımsızlığının üzerinde durulması gerekir. Yargının bağımsızlığına ilişkin bu konunun vurgulanması için, mahkeme kararlarının yayınlandığı internet sitelerinin Yüksek Yargı Kurulu, Mahkeme İdaresi veya mahkemelerin sorumluluğunda olması gerekir. Yargı kararlarının yargı organlarına ait internet sitelerinde yayınlanması, bazı ülkelerde olduğu gibi, özel basımevlerine ait internet sitelerinde yayınlanmamalıdır.

Yargıya ait genel bir internet sitesi yanında, her mahkeme bu internet sitesi altında kendisine ait bir bölüm geliştirebilir. Bu siteler profesyonel hukuk çalışanları, medya ve toplum için gerekli bilgileri içermelidir. Yargının şeffaflığına ve yargının teklifine ilişkin algıyı güçlendirmek için mahkemelerin internet sitelerinde aynı bilgilerin yayınlanması önemlidir. Bunun için genel bir yayın politikası geliştirilerek, benzer içeriklerin sunulacağı bir sistemin geliştirilmesi önerilmektedir.

Mahkemelere ait internet sitelerinde şu hususların yer alması önemlidir:

- Mahkemeler ve sundukları hizmetler hakkında genel bilgiler,
- Davaların taraflarına dair pratik bilgiler,
- Davalara ilişkin mahkeme takvimi,
- (varsa) Jüri görevi hakkında bilgiler,
- Mahkeme kuralları,
- Basın açıklamaları,
- Mahkeme karar özetleri,
- Belgeler (indirilebilir dilekçeler vb.),
- İş olanakları,

Yargının saydam olması gereğinin doğal bir sonucu olarak, mahkeme kararları kamuoyu açısından ulaşılabilir olmalıdır. Dolayısıyla yargı kararlarını içeren

bir veri tabanı olmalı, bu veri tabanlarına yargı organlarına ait internet siteleri aracılığı ile ücretsiz şekilde ulaşılmalıdır. Zira yargı kararları yargı çalışanları için olduğu kadar halk için de yayınlanır. Yargı alanında çalışanlar, yayınlanan kararlardan yasal bir bakış açısı ile yararlanırlar. Basın ve halk ise kararların teknik hukuk açısından taşıdığı değerden ziyade, bu kararlardan kamuoyunu ilgilendiren davaları takip etmek için faydalanacaktır⁹.

Yargı kararlarını içeren veri tabanı anahtar kelimeler kullanarak arama yapılabilmesine olanak sağlayan bir özellik taşınmalı, kullanıcıya kolaylık sağlayacak bir dizine sahip olmalıdır. Yine mümkün olduğunca çok sayıda kararın bu veri tabanına işlenerek yayınlanması sağlanmalıdır. Kararın halk ve basın mensuplarını bilgilendirmek amacıyla yayınlandığı durumlarda, veri tabanına kararın tam metni yanında sade ve anlaşılır bir özetinin konulması da önemlidir. Yayınlanacak bu karar özetlerinin eş zamanlı olarak tüm karar metni ile birlikte açıklanması gerekir. Özeti hazırlayan kişinin ismine yer verilmemeli, bu kararlar anonim olmalıdır. Özet açıklamaların yasal dayanakları konusunda bazı sorunlar vardır. Zira eğer bu özet kararlar mahkeme tarafından yayınlanıyorsa, o halde bu tür özetler resmi karar gibi düşünülebilir. Ancak uygulamada, bugüne kadar bu durumdan kaynaklanan herhangi bir sorun ile karşılaşılmamıştır.

A. Kararların Anonim Hale Getirilmesi

Ankete cevap vererek araştırmaya katılan hemen hemen bütün ülkelerde, mahkeme kararları internette yayınlanmadan önce anonim hale getirilmektedir (özel bilgilerden arındırılmaktadır). Sadece İngiltere’de bütün isimler ve yerler açıkça yayınlanmaktadır. Yine bazı ülkelerde, olağan hukuk davaları sonucunda verilen kararlar, tarafların adlarına yer verilerek yayınlanmaktadır.

Kararların anonim hale getirilmesi konusunda birkaç farklı yöntem vardır. Bazı ülkelerde anonim hale getirilen bilgilerin baş harfleri yayınlanmakta iken,

⁹ Polonya’da mahkemelerin kendi internet sitelerini işletme zorunlulukları vardır. Her yıl, sayısı zamanla artan birçok mahkeme kararı, özel içeriklerle internet ortamında yerini almaktadır. İnsan Hakları Helsinki Kurumu’nun Portekiz şubesi olarak faaliyet gösteren Vatandaşlık Gelişim Platformu isimli bir dernek tarafından çıkartılan Rzeczpospolita isimli dergi tarafından tasarlanan Polonya Yargı Sisteminde E-Mahkeme isimli özel içerikli sistem mahkemeler tarafından internet sitelerinin oluşturulmasında kullanılmaktadır. Mahkemelerden internet sayfa içerikleri en iyi olanlar Adalet Bakanlığı tarafından özel bir ödül ile ödüllendirilmektedir. Verilen bu ödülün amacı, internet ortamında en iyi uygulamayı bulmak (sanal ortamda mahkeme kararlarına en etkin şekilde ulaşılmasını sağlayarak) ve mahkemelerin toplum ve medya ile iletişimini geliştirmektir (mahkeme çalışanlarının kendilerine ulaşan e-postalara zamanında verdikleri ve uygun cevapları test ederek bu bağlanmaya çalışılmaktadır).

bazılarında ise yalnızca tarafları temsil eden harflere (A tarafı, B tarafı vs. gibi) yer verilerek mahkeme kararları internette yayınlanmaktadır.

Mahkeme kararlarının internet ortamında yayınlanması sırasında davanın ilgili kişilerinin örneğin ceza davalarında sanık ve tanık isimlerinin, hukuk davaları ve idari davalarda ise taraflara ilişkin kişisel bilgilerin, karar yayınlanmadan önce dışarıda bırakılarak kararın anonim hale getirilmesi çok büyük önem taşımaktadır.

Yargı, mahkeme kararlarının internet ortamında veya başkaca platformlarda yayınlanmadan önce nasıl anonim hale getirileceği konusunda (örneğin hangi adların, hangi bilgilerin nasıl ve ne şekilde yayınlanacağına dair) yol ve yöntemleri belirten düzenlemeler yapmalıdır. Yapılacak bu düzenlemeler ve düzenlemelerin içeriği toplumun erişimine açık olmalı ve internet sitesinde yayınlanmalıdır. Avrupa Yargı Kurulu Ağı, bu amaçla tasarlanmış özel bir Bilgi İşlem (IT) aracının yapılmasını önermektedir.

B. Yayınlanacak Mahkeme Kararlarının Seçimi

Ankete cevap vererek araştırmaya katılan ülkelerin tamamı, mahkeme kararlarının hepsinin yayınlanmadığını kabul etmektedir. Ülkelerin çoğunda, temyiz makamı olan Yargıtay kararlarının bütünü, diğer yüksek mahkeme, bölge mahkemeleri ve ilk derece mahkeme kararlarının ise çok az bir bölümü internette yayınlanmaktadır.

Yayınlanan mahkeme kararları, yargılama süreci tamamlanmış ve kesinleşmiş olanlardır. Buna karşın bazı ülkelerde, ilk derece mahkemesi kararlarından bazıları, temyiz aşaması devam etmesine ve bu nedenle kesinleşmemiş olmalarına karşın internette yayınlanmaktadır. Bunun temel amacı toplumu bilgilendirmektir.

Yargıtayın ve diğer yüksek mahkeme kararlarının tamamına internet üzerinden erişilmesi önerilmektedir. Mahkemeler tarafından verilen kararların çokluğu gözönüne alındığında, diğer mahkemeler tarafından verilen kararların tamamı değil, önemli olanlarının seçilerek yayınlanması sağlanabilir. Kararın kesinleşmiş olması, kararların yayınlanıp yayınlanmaması konusunda bir koşul olmamalı; ancak kararın kesin ve son karar olup olmadığı yayınlanan karar ile birlikte topluma açıklanmalıdır.

İnternette yayınlanan mahkeme kararlarının seçim usulü ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Yayınlanacak kararlarının seçimini bazı ülkelerde hâkim, bazı ülkelerde ise mahkeme çalışanları yapmaktadır. Bazı ülkelerde yayınlanacak kararlarının seçimini hâkimlerden oluşan bir kurul belirlemektedir. Bir kısım

lkeler ise yayınlanacak kararlar için belirli ölçütler belirlemiş iseler de, belirlenen bu kıstasların çok genel olduğu düşünülmektedir. Ülkelerin bazılarında ise zaman zaman medya ve niversite çevrelerinde, mahkeme kararlarının bütününün araştırma amaçlı olarak yayınlanması hususu tartışılmaktadır.

Mahkemeler tarafından verilen önemli ve ilginç bütün kararlara halkın erişiminin sağlanabilmesi için, hangi kararların yayınlanacağını belirleyecek hâkimlerden oluşan bir kurulun oluşturulması önerilmektedir.

Genel olarak, aşağıdaki ltleri taşıyan kararlar halk tarafından ulaşılabilir hale getirilmelidir:

- Medya tarafından ilgi gösterilen kararlar;
- Toplum açısından önemli kararlar;
- Kanun ya da diğer düzenlemelerin yorumlanması konusunda etki edebilecek kararlar;
- Belirli/zel insan gruplarını ilgilendiren kararlar;
- Hukuk ve yasalar konusunda uzmanlaşmış kişiler ile basın organları için önemli olan kararlar.

Yayınlanacak mahkeme kararlarının seçim işlemine ilişkin belirlenen ilkeler halka açık olmalı ve Yargı birimleri tarafından internet sitelerinde yayınlanmalıdır.

4.2. Tavsiyeler

1. Her lke yargı sistemi, Yüksek Yargı Kurulu veya Mahkemeler İdaresinin sorumluluğunda yönetilen internet sitelerine sahip olmalıdır. Mahkeme kararları yargının sahip olduğu bu internet sitelerinde yayınlanmalıdır.

2. Yargı sisteminin sahip olduğu bir internet sitesi altında tüm mahkemelerin kendilerine ait birer alt internet siteleri olmalıdır. Bu internet sitelerinde yargı alanında çalışan yargı meslek mensupları, medya temsilcileri ve halk için ihtiyaç duydukları alanlarda bilgiler olmalıdır.

3. Yargı sisteminin sahip olduğu internet sitesi, halkın ücretsiz olarak erişebileceği mahkeme kararlarından oluşan bir veri tabanına sahip olmalıdır. Bu veri tabanı, anahtar kelimeler kullanılarak arama yapılmasına olanak sağlayan bir arama motoruna sahip olmalıdır.

4. Veri tabanında bulunan tüm mahkeme kararlarının tam metni özeti ile birlikte yayınlanmalıdır.

5. Yargıtay ve diğer yüksek mahkeme kararlarının bütünü, internet üzerinden erişilebilir olmalıdır. Diğer mahkemelerin ise seçilen kararları yayınlanmalıdır. Yayınlanacak mahkeme kararlarının hangi ölçütler temel alınarak seçilmesine dayanak oluşturan bilgiler halka açık olmalı ve yargı birimlerine ait internet sitesinde yayınlanmalıdır.

Aşağıdaki ölçütleri karşılayan kararların halka açık olarak internet sitesinde yayınlanması önerilmektedir:

- a. Medyanın ilgilendiği kararlar;
- b. Toplum açısından önemli kararlar;
- c. Kanun ya da diğer düzenlemelerin yorumlanması konusunda etki edebilecek kararlar;
- d. Belirli/özel insan gruplarını ilgilendiren kararlar;
- e. Hukuk ve yasalar konusunda uzmanlaşmış basın organları için önemli olan kararlar.

6. Davanın taraflarının özel hayatlarının korunması için, yayınlanacak mahkeme kararları anonim hale getirilmelidir.

7. Kamuoyunu ilgilendiren önemli davalara ilişkin mahkeme kararları, yalın bir anlatımın kullanıldığı teknik hukuk diline yer verilmeden hazırlanan özetlerle birlikte yayınlanmalıdır.

8. Kamuoyunu ilgilendiren önemli davalarda, kararların alınmasından hemen sonra alınan kararın yazılı şekilde dağıtılması önerilmektedir.

5. Basın Mevzuatı¹⁰

5.1. Avrupa'daki Mevcut Durum

9. Ankete cevap vererek araştırmaya katılan bazı ülkelerde (Belçika, Hollanda, Avusturya, Macaristan, Bulgaristan, Litvanya, Norveç, Romanya, İspanya

---

¹⁰ Yargı ve medya ilişkileri konusunda Danimarka'da yer alan yasal düzenleme nedeniyle, Danimarka bu bölümde yer verilen düşünce ve tavsiyelere tamamen katılmamaktadır.

ve Türkiye), yargı ve medya ilişkilerini düzenleyen bir çeşit mevzuat şekli bulunmaktadır (bunlar bazen basın genelgesi ve bazen ise iletişim protokolleri olarak adlandırılmaktadır). Bazı ülkelerde bu düzenleme yasalar tarafından yapılmaktadır (Örneğin, Danimarka Mahkeme İdaresi Kanunu).

10. Ankete cevap vererek araştırmaya katılan hemen hemen bütün ülkeler, yargı ile medya arasındaki ilişkileri düzenleyen bir mevzuata ihtiyaç bulunduğu konusunda uygun görüş bildirmişlerdir. Ancak bazı ülkeler, devam eden dava dosyalarını gözönüne alarak, bu dava dosyalarına ilişkin bilgilerin medya ile paylaşımı konusundaki tereddütlerini bildirerek bu konuda çekimser kalmışlar ve tereddütlerini dile getirmişlerdir.

11. Basın mevzuatı, basının mahkeme çalışanlarından beklentilerinin neler olduğunu, mahkemenin önceden medyayı nasıl ve ne şekilde bilgilendirmesi gerektiğini ve mahkeme işlemleri sırasında ve işlemlerin bitiminden sonra mahkemelerin nasıl bir tavır takınması gerektiği konularına açıklık getirmelidir. Basın mevzuatı bunlara ek olarak faydalı bazı materyalleri de düzenlemelidir.

12. Ankete cevap veren birçok ülke basın mevzuatının hem (yargı) basın sözcülerini (bunların görev ve yetkilerini) ve hem de basını (bunların görevlerini ve mahkemeler ile nasıl ve ne şekilde iletişim kurması gerektiğini) içermesi gerektiğini belirtmişlerdir.

13. Basın mevzuatı, hâkimlerin ve savcılarının rollerinin ve basın ile iletişim sınırlarının neler olduğuna dair hususları ile medya mensuplarının yargı organlarından beklentilerini ve bunlardan taleplerinin neler olduğunu bilmelerine olanak sağlayacak argümanları kapsamalıdır. Basın mevzuatı, halkın belirli hukuki konular ile ilgili bağımsız ve tarafsız bir şekilde tam ve doğru olarak bilgi alma amacını geliştirmeye yarayan bir araç olmalıdır.

14. Basın mevzuatı, yargı bağımsızlığını etkilememek şartıyla, mahkemeler ve hâkimleri bağlayıcı etkiye sahip hükümler içermelidir.

15. Basın mevzuatı yargı-medya ilişkileri konusunda birlik oluşturmalı ve belirli davalarda basın tarafından sorulan özel sorulara karşı nasıl hareket edileceği konusunda açıklamalar içeren bir yol haritasını kapsamalıdır. Bunlara ek olarak, basın mevzuatı, gazetecilerin yargı organları ile nasıl bağlantı sağlayacaklarını ve basının nasıl organize edileceğini de açıklığa kavuşturmalı ve bu soruların yanıtını vermelidir.

16. Mahkemeler ve savcılık ofisi için hazırlanan ve yargı-medya ilişkilerini düzenleyen basın mevzuatı arasında farklılık bulunmalıdır. Bu farklılığın sebebi her iki kurumun farklı amaçlar için oluşturulmuş olmasından ve kamuoyu ile iletişim kurdukları anın farklılığından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı mahkemeler ve savcılık ofisi için ayrı ayrı basın mevzuatlarının¹¹ bulunması iyi olacaktır. Her iki kurum için tek bir basın düzenlemesi yapılacak ise, bu mevzuat içerisinde bu kurumlara atıf yapan ayırık hükümler bulunmalıdır.

17. Basın mevzuatının tanımı, yargısal süreçte rol alan birimlerin özel yapılarını/ fonksiyonlarını ve basının ilgi duyabileceği olaylara ilişkin süreç ve aşamaları göz önüne almalıdır.

18. Basın mevzuatı, soruşturma ve yargılama aşamaları açısından gizliliğin ne olduğu, nerede başlayıp nerede sona erdiği konularında bilgiler içermeli; soruşturma ve yargılama makamlarının yargısal süreç içerisindeki rollerinin tanımı yapılarak farklılıklarına yer vermelidir.

19. Savcılık ofisi¹², soruşturma aşamasında, soruşturmanın gizliliğini korumakla görevlidir. Soruşturma aşamasını takip eden süreçte, yani yargılama aşamasında görev yapan yargılama makamı (örneğin basın hâkimi), yargılama sona erene kadar gizlilik konusunda gerekli özeni göstermekle görevlidir. Yargılama sonucunda verilen karar infaz makamına veya icra organına geldiğinde, basın ile paylaşılmak üzere savcılık ofisi basın sözcüsüne gönderilebilir (bu durum ülkelerin yargı sistemlerine göre farklılık gösterebilir. Bazı ülkelerde bu aşama polis yetkililerine aittir ve bunların kendi basın düzenlemeleri vardır).

20. Basın mevzuatı ulusal stratejik planın bir parçası olmalı ve toplum-medya iletişimin raporlama sürecinde yer almalıdır. Basın mevzuatı ulusal çapta uygulanmalıdır. Bu şekilde hâkimler neyi, ne zaman ve nasıl yapacaklarını bilebileceklerdir. Yine basın ve kamuoyu hangi bilginin, nasıl, ne şekilde ve ne zaman verilebileceğini basın mevzuatından öğrenebilmelidir. Basın mevzuatı içerisinde, tüm mahkemelerde, Yüksek Yargı Kurulunda ve Mahkeme İdaresinde görevli hâkimler için faydalı olabilecek, yargı-medya ilişkileri konusunda iyi örneklerin özetleri yer almalıdır.

---

¹¹ Bundan sonra, basın mevzuatından bahsedildiğinde, bundan mahkemeler için öngörülen basın ile ilgili yasal düzenlemelerin tamamı kastedilecektir. Proje çalışma grubu hazırlanan bu raporun savcılık ofisi basın mevzuatı için de kullanılabilirliğini belirtmiştir.

¹² Sorgu hâkimlerine sahip ülkeler hariç.

Bazı ülkeler yargı-medya ilişkileri konusundaki düzenlemelerin kanunlar tarafından yapılmasını, bu düzenlemelerin herhangi bir nedenle ihlali halinde ise yaptırım uygulanmasının iyi olacağını düşünmektedirler. İngiltere’de mahkemelerin medya ile ilgili davranış kurallarını düzenleme yetkisi vardır. Bu yetki kapsamında herhangi bir basın görevlisi bir kuralı veya yargılamanın gizliliğinin ihlali mahkemenin koyduğu kurallarca önlenmeye çalışılmaktadır.

Yargı-medya ilişkilerini düzenleyen hukuki metinlerin ihlali halinde yaptırım uygulanması, temel bir hak olan ifade özgürlüğünün ihlali sorununu da beraberinde getirecektir. Fakat mahkeme binası içerisinde basın mevzuatının ihlali konusunda özel yaptırımlar olabilir. Bu halde hangi durumlarda basın mevzuatının ihlal edilmiş sayılacağı ve bunlara ne tür yaptırımların uygulanacağı ilgili düzenleme içerisinde özellikle belirtilmiş olmalıdır. Buna ilişkin olarak mahkeme başkanı veya hâkimin, kendi mahkemesinde devam eden bir duruşma sırasında, mahkeme salonunda ne gibi yaptırımlar uygulayabileceklerine dair hususların basın mevzuatı içerisinde bir liste halinde sayılması iyi bir fikir olabilir. Uygulanabilecek yaptırımlara örnek olarak şunlar sayılabilir: basın mensubunun akreditasyonunun geçici olarak kaldırılması, geçici olarak bilgilendirmeden yoksun bırakılma, mahkemeye girişinin geçici olarak engellenmesi (duruşmayı idare eden hâkim buna karar verebilir), mahkeme kararlarının örneklerinin alınmasından geçici olarak yasaklanma, mahkeme düzenini bozma, güvenin sarsılması ve dolayısıyla bilgilere erişimin daha da zorlaştırılması.

Basın mevzuatında belirtilen sınırlamalara uymayan davranışlarda bulunma halinde uygulanacak diğer bir yaptırım türü de, bu tür ihlallerin basın mensubunun bağlı bulunduğu meslek örgütüne ihbar yoluyla bildirilerek, bu kişi hakkında disiplin düzeyinde işlem yapılması süreci başlatılmasının sağlanmasıdır (örneğin gazetecilik etik kurallarına aykırılıktan dolayı).

Yargı-medya ilişkilerini düzenleyen hukuki metinler, ilgili bütün tarafların (medya, basın, hâkimler, savcılık sözcüleri, baro temsilcileri) danışmanlığında ve bunların katkısı ile hazırlanmış, ahlaki açıdan bütün tarafları bağlayan bir tür protokol olarak görülmelidir. Dolayısıyla basın mevzuatı, çerçevesi iyi çizilmiş, açık ve yoruma kapalı bir metin olmalıdır.

Bu hususta ön bir taslak hazırlanması için uzmanlardan oluşan bir grup oluşturulmalıdır. Basın mevzuatının çerçevesinin ve temel ilkelerinin belirlenmesi

için başlatılan süreç içerisinde ilgili meslek temsilcilerinin, yani hâkimlerin, avukatların ve gazetecilerin bulunması sağlanmalıdır. Böylece yapılan düzenleme çerçevesinde söz konusu meslek temsilcileri ahlaki bir sorumluluk altına gireceklerdir. Bazı ülkelerde yargı-medya ilişkilerini düzenleyen yönerge vb. metinleri hazırlama görevinin Yüksek Yargı Kurulları veya Mahkeme İdaresi tarafından yerine getirildiğini görmek mümkündür.

Basın mevzuatının içeriğinde şu hususlar yer almalıdır:

- Yargı ve medya etik kuralları ile birlikte uluslararası (Avrupa) görüşlere atıflar yapılmalıdır;
- Yargının rolü ve işlevi, bütün dava türleri gözönüne alınarak bunlara ilişkin farklı usuller ve basın sözcüleri ve basın hâkimleri ile iletişim danışmanlarının her süreçteki görev ve sorumluluklarının neler olduğu,
- Adliye binalarında ve duruşma salonlarında medya mensuplarının nasıl ve ne şekilde davranacağına dair kurallar ve yasaklar;
- Bunlara ek olarak medyada yayınlanan yanlış, kafa karıştırıcı veya tehlike oluşturabilecek haberlere karşı başvurulacak itiraz yolları/itirazlar/ yalanlamaların neler olduğu;
- Medya kavramından ne anlaşılması gerektiği;
- Yargılamanın farklı aşamalarında yargı tarafından sağlanacak bilgilerin sınırının ne olduğu ve medya ile iletişimin nasıl, kim tarafından ve ne zaman gerçekleştirileceği;
- Medyanın bilgileri nasıl ve ne şekilde elde edebileceği ve ne tür bilgileri almaya hakkının olduğu;
- Adliye binalarında ve duruşma salonlarında ses ve görüntü kaydı, cep telefonu ve sosyal medya kullanımı hakkında ne tür kuralların uygulanacağı;
- Basın mevzuatı aynı zamanda medya ve topluma verilecek bilgiler ile haber programlarına ve belgesellere verilecek bilgiler arasında bir farklılık oluşturmalı;

Basın mevzuatı düzenli olarak gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir. Basın sözcüleri ve medya temsilcilerinin karşılıklı olarak görüş alış verişinde bulunmalarına olanak sağlayacak düzeyde bir platform olmalıdır. Bu platform

sayesinde ortaya çıkması muhtemel her türlü yeni talep ve beklenti öğrenilebilecek ve bu öğrenme neticesinde basın mevzuatının güncellenmesi ve gözden geçirilmesi sağlanabilecektir. Yine bu platform sayesinde gelişen sorunların üstesinden gelinebilecek ve mevzuatın getirisi veya götürüsü kontrol edilebilecektir. Bu platform sayesinde basın mevzuatının durmadan gelişen iletişim teknolojisi karşısında kullanılışlığını yitirmesinin önüne geçilerek, daha verimli şekilde uygulanması sağlanacaktır.

Hâkimler, basın hâkimleri, toplumu bilgilendirmekle görevli mahkeme memurları ve gazeteciler arasında yapılacak bir anket çalışması, basın mevzuatının gözden geçirilmesi ve güncellenmesi için yol gösterici olacaktır. Yine bunlara ek olarak bütün tarafların iştirak ettiği, makul aralıklarla tekrarlanan ulusal veya uluslararası düzeyde tekrarlanan konferanslar düzenlenebilir.

Ulusal düzeyde veya Avrupa düzeyinde basın hâkimleri, basın iletişim görevlileri ve iletişim uzmanları ağı gibi bir sistem kurulmasının gerçek anlamda bir avantajı olabilir. Bu ağ, basın mevzuatının düzenli olarak güncellenmesi ve gözden geçirilmesi işini koordine edebilir. Buna ek olarak kurulacak bu sistem sayesinde yeni düşüncelerin ortaya çıkması ve değerlendirilmesi sağlanabilir. Bu aslında Avrupa Yargı Kurulu Ağı'nın basın mevzuatı konusunda zaman zaman gözden geçirme toplantılarını koordine etmesi için bir fırsat olabilir¹³.

5.2. Tavsiyeler

1. Medya ve yargı arasındaki ilişkilerinin düzenlenmesi için bir mevzuata ihtiyaç vardır. İster yasalar tarafından uygulansın ister yasal açıdan değil ve fakat ahlaki açıdan bağlayıcı protokoller tarafından oluşturulsun, bir basın mevzuatı çıkartılması önerilmektedir. Ancak bu mevzuatlar hiçbir zaman mevcut yasal metinlerde tanımlanan sınırları ihlal etmemelidir. Basın mevzuatı, toplum ve medya arasındaki ilişkiler ile ilgili raporlama ve planlama yapmak suretiyle ulusal stratejik planın bir parçası olmalıdır.

2. Basın mevzuatı hem yargı ve hem de medyanın farklı amaç ve görüşlerini açıkça belirtmelidir. Mevzuat, medyanın mahkeme çalışanlarından beklentilerinin

¹³ Yakın zamanda, Aralık 2011 de, Belçika'da, bütün basın sözcüsü yargıçlar ve savcılık ofisi sözcülerinden oluşan ulusal çapta bir platform kuruldu. Bu platformun amacı, basın sözcüleri arasında kolay ve gayri resmi bir iletişim ağı oluşturmak, var olan basın yönergesini gözden geçirmek, bütün taraflar arasında (örneğin medya temsilcileri ve avukatlar) deneyim ve görüş alışverişini sağlamak ve ulusal düzeyde bir basın sözcüsü ofisi oluşturmaktır.

ne olduğunu; yargılama süreci başlamadan önce, süreç boyunca ve sonrasında mahkemenin medyanın ihtiyaçlarını nasıl ve ne şekilde karşılaması gerektiğine ilişkin hususları içermelidir. Hatta basın mevzuatı faydalı başkaca bazı meseleleri de içermelidir.

3. Basın mevzuatı yargı ve yargı sözcüleri (onların görev ve rollerini) ile birlikte basın (basının rolü, adliye ve mahkemeler ile iletişim kurma yollarını) hakkında da düzenlemeler içermelidir. Basın mevzuatı hâkimlerin medya ile ilişki kurma süreçlerinde yetki ve sınırlarını bilmelerine olanak tanımalı; ama aynı zamanda medyanın neye ihtiyacı olduğunu ve yargıdan ne beklediğini öğrenmesine olanak sağlamalıdır.

4. Basın mevzuatı bütün tarafların (medya, basın sözcüsü hâkimler, savcılık ofisi sözcüleri, baro temsilcileri) ortaklaşa, birbirlerine danışarak hazırladıkları bir metin olmalıdır.

5. Basın mevzuatı açık ve yoruma kapalı olmalıdır.

6. Mevzuat düzenli olarak gözden geçirilmeli ve zamanın ihtiyaçlarına göre güncellenmelidir. Tarafların tecrübelerini paylaşabilecekleri ulusal ve Avrupa düzeyinde bir platform olmalıdır.

6. Yargının İleriye Dönük Medya Yaklaşımı

6.1. Avrupa'daki Mevcut Durum

Yapılan araştırma kapsamında hazırlanan ankete cevap veren ülkelerin hemen hepsi (üç ülke hariç) Yargının ileriye dönük bir medya yaklaşımına ihtiyacı olduğu konusunda hemfikirdirler. Yargının medya ile iletişim bağlamında inisiyatif ele alacak olmasının uygun olup olmadığı konusunda şüpheler vardır. Bu bağlamda bazı ülkeler yargı-medya ilişkilerinin ileriye dönük olarak planlanması görevinin Yüksek Yargı Kurulları'na ait olduğunu, Yüksek Yargı Kurulları'nın yargının medya ile iletişiminde mahkemelere ve diğer yargı birimlerine yardımcı olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yargının medya ile ilişkilere yönelik olarak uzun vadeli bir plana ihtiyaç duymasına gerekçe olarak birçok ülke, yargının imajının toplum nezdinde iyileştirilmesi ihtimalini göstermişlerdir. Zira toplumun genelinin yargı konusundaki düşüncelerini yazılı ve görsel basında çıkan raporlar, beyanlar ve

haberler belirlemektedir. Dolayısıyla medya, yargı ile toplum arasında bir aracı görevi görmektedir. Yargı ne kadar şeffaf olursa, toplumun mahkemeler ve yargı konusundaki ilgisi ile beklenti ve hoşgörüsünün artabileceği düşünülmektedir.

A. Görülmekte Olan Davalara Yönelik İleriye Dönük Medya Yaklaşımı

Birçok Avrupa ülkesinde medya, kamuoyunu yakından ilgilendiren ve kamuoyu tarafından sıkı takip edilen davalar ile daha yakından ilgilenmektedir. Bu davalar genellikle cezai nitelikte olmakla birlikte bazen de hukuki anlaşmazlıklarla ilgili davalar olabilir. Ceza ve hukuk davalarına medya tarafından duyulan ilginin dengelenmesi önemlidir. Bu bağlamda yargının, yapacağı aktiviteler ile medyanın ilgisini iş davaları, tüketici haklarına ilişkin davalar ve vergi davaları gibi ilginç hukuk davalarına çekmeye çalışmaları önerilmektedir. Hangi tür kararların medya veya toplumun ilgisinin çekeceğinin belirlenmesi ve sonrasında yayınlanacak kararların seçimi yargı bünyesinde çözümlenmelidir. Bu konuda herhangi bir ülkenin ihtirazi kaydı yoktur.

Çalışmaya katılan birçok ülkede, basına haftalık olarak ücretsiz şekilde, o hafta içerisinde görülecek davaların listesi hazırlanarak verilmektedir. Birkaç ülkede duruşma listelerine, herhangi bir anonimleştirme yapılmadan mahkeme binalarından ulaşılabilmektedir. Bunun dışında kalan ülkelere de hazırlanan listeler yargı birimleri tarafından doğrudan basına dağıtılmaktadır¹⁴.

Toplum tarafından yüksek derecede ilgi gösterilen veya medyanın ilgisinin çok yoğun olduğu davalarda, mahkemeler medya temsilcileri ile ön bir toplantı yaparak davanın süreci, nasıl planlandığı, nasıl ele alınacağı konusunda bir bilgilendirme toplantısı düzenleyebilir.

Medya ilgisinin çok olduğu davalarda, mahkemeler medya temsilcileri ile davaların planlama ve ele alınış şekilleri konusunda toplantılar düzenleyebilir.

¹⁴ Danimarka'da, internet üzerinden sınırlı erişim sağlanan basın mensuplarına dava listelerinin orijinal halleri verilmektedir. Başvuruları onaylanan basın mensupları, kendilerine verilen şifreler yardımıyla dava bilgilerine ulaşacakları internet sayfalarına erişim sağlamaktadırlar. Anonim olmayan ve tüm bilgileri ihtiva eden dava listelerinin kötüye kullanımının önüne geçmek için medya örgütleri ile yargı yönetimi arasında bir tür gizlilik sözleşmesi imzalanmaktadır. Gizli bilgilere erişim hakkı bulunan kişilerin sayısını azaltmak için her medya kuruluşu içerisinde, kendileri tarafından seçilen birkaç kişiye bu erişim imkânı sağlanmaktadır. Erişimin her yıl yenilenmesi gerekmektedir. Bu durum bağımsız gazeteciler için her 4 ayda bir tekrarlanmalıdır. İnternet ortamında yayınlanan dava listelerinde arama motoru bulunmakta ve her bir dava ile ilgili bilgi notu yer almaktadır.

Birçok ülkede mahkeme karar özetleri ve kararların tamamı, karar açıklanır açıklanmaz basın açıklamaları veya duyuruları ile internet sitesinde yayınlanmaktadır. Mahkeme duruşma salonlarında kamera kullanımına ve canlı yayın yapılmasına izin veren ülkelerde, yüksek oranda ilgi duyulan davalara ilişkin verilen son kararlar, bir hâkim tarafından yalın bir dil kullanılarak kameralar önünde okunmaktadır. Böylece basın mensupları haber bültenlerinde kullanabilecekleri uygun ve yeterli materyaller elde etmekte ve böylece mahkeme kararları daha sık medyada yayınlanabilmektedir.

Örneğin Danimarka'nın 2010 yılından bu yana ileriye yönelik medya iletişim stratejisi üzerinde yoğun çalışmalar yürütülmektedir. Yürütülen bu çalışmalar ve hazırlanan bu strateji, Danimarka Mahkemeleri hakkında toplumun görüşünün alınmasına olanak sağlayan kamuoyu araştırmalarına, medyada yayınlanan haberlere ve gazeteciler arasında yapılan ve görüşlerin yer aldığı anketlere dayanmaktadır. Yapılan analizler, Danimarka halkının mahkemelere olan güveninin çok üst seviyede olduğunu göstermektedir. Yine çalışmalar mahkemelerin "görünmez" olduklarını ve nadiren mahkemelerin basında çıkan haberlere katkıda bulunduğunu göstermiştir. Yapılan anketler yine, toplumun yargı sistemi hakkındaki bilgisinin çok az olduğunu; bundan dolayı toplumun yargılama sonucunda verilen hüküm konusundaki kanaati ile davanın gerçek mahiyeti hakkındaki değerlendirmesinin çok farklı olduğunu göstermiştir. Danimarka tarafından hazırlanan ileriye dönük medya stratejisinin ve toplum ile kurulan iletişimin temel amacı, toplumun yargının işleyişi konusundaki bilgisini artırmak ve bunun doğal sonucu olarak mahkemelerin işleyişi hususundaki bilinci yükseltmektir.

B. Yüksek Yargı Kurulu ve Mahkemelerin İleriye Dönük Medya Yaklaşımı

Birçok ülkede Yüksek Yargı Kurulları veya mahkemeler, basın ile resmi olmayan yıllık toplantılar düzenlemektedir. Bu toplantılar sırasında mahkemelere yönelik istatistikî veriler sunulmakta, bazı davaların önemi vurgulanmakta ve basının ihtiyaç duyduğu pratik gereksinimler öğrenilip giderilmeye çalışılmaktadır. Bu tür toplantılar yargı ve medyanın birbirlerini tanımalarına olanak sağlayan çok yararlı etkinliklerdir. Dolayısıyla bu tür toplantılara yargı basın sözcüleri, basın ve halkla ilişkilerden sorumlu görevlilerin de katılmaları önerilmektedir.

Bazı ülkelerde hâkimler ve mahkemelerde görevli memurlara yargının şeffaflığı ve yargının kişi ve kurumlarla iletişimi konusunda eğitim programları uygulanmaktadır. Bir ülkede ise yargı bilerek kamuoyunda yer alan bazı tartışmalara katılmaktadır. Bunlara örnek olarak demokratik devletlerde mahkemelerin ve hâkimlerin görevleri ile bireysel olarak vatandaşların ve kurumsal olarak devletin yasalara saygısının konu yapıldığı tartışmalar verilebilir.

İleriye dönük medya yaklaşımı konusunda yargı organları tarafından yapılan diğer etkinlikler ise yıllık raporlar hazırlanarak basına sunma, yargısal sistemin işleyişi konusunda medya mensuplarını bilgilendirme, gazeteciler ve gazetecilik bölümünde okuyan öğrencilere yargı sistemi hakkında eğitici programlar düzenlemeler örnek gösterilebilir.

C. Hâkimlerin Medyadaki Bireysel Performansları

Yapılan anket çalışmasına katılan birçok ülkede, hâkimlerin bireysel olarak aldıkları kararlar doğrultusunda medyada performans sergilemelerine (röportaj verme, açıklama yapma vs.) izin verilmemektedir. Zira hâkimler kararları ile konuşur, verdikleri kararlar ile ilgili açıklama yapma görevi ise basın ile ilişki kurma konusunda görevli ve basına demeç verebilecek basın sözcüleridir. Avusturya'da hâkimlerin basında performans sergilemeleri yasa ile resmi olarak yasaklanmıştır. Belçika'da ise bazı hâkimlere yaptıkları işler hakkında basın ile mülakat yapma izni verilebilmektedir. Bunun için mülakat yapılacak konunun belirli bir dava ile ilgili olmaması, genel konulara hasredilmiş olması aranmaktadır.

Hâkimler bunun yanında uzman olarak da medyada performans sergileyebilmektedir. Bazı yerlerde, özellikle resmi olarak yargı alanında açıklama yapmakla görevli basın sözcüsü olmayan ülkelerde, medya organları emekli olmuş hâkimleri stüdyolarına davet etmekte ve görülmekte olan belirli davalar veya güncel olaylar hakkında yorumlarını almaktadırlar. Buradaki sorun, toplum tarafından görüşleri sorulan emekli hâkimlerin, gerçekte uzun süre önce emekli olmuş olmaları ve fiilen hâkim olarak görev yapmamalarına karşın, toplum tarafından yargının temsilcisi gibi algılanmalarındır.

Çalışmaya katılan birçok ülke, hâkimlerin medya organlarında bireysel performans sergilemelerinin riskli olduğu düşüncesindedirler. Hâkimler, düşüncelerini ifade etme konusunda sınırlanmış durumdadırlar. Zira yapılan yorumlardan çıkarılacak varsayımlar ilerideki davalar üzerinde de etki gösterebilir. Bu husus hâkimler

tarafından düşünölmelidir. Hâkimler davalar sırasında ya da öncesinde görüş bildirmemelidir. Hâkim davanın taraflarından birine karşı taraflı ya da önyargılı görünebilir veya davanın sonucunu etkilemeye çalışmakla suçlanabilir.

6.2. Tavsiyeler

1. Bütün ölkeler (yargının) ileriye dönük medya yaklaşımına sahip olması konusunda teşvik edilmelidir. Bu yaklaşım yargı sistemi ve hukukun temel prensipleri ile ilgili olduğu kadar bireysel davalar üzerine de odaklanmalıdır.
2. Medya temsilcileri duruşma listelerine ulaşabilmelidir. Bu şekilde hangi davayı takip edebileceklerini belirleme olanağına sahip olacak ve bunlara katılabileceklerdir. Aynı şekilde mahkemeler de medyanın ilgisini çekebileceğini düşündükleri davaları özellikle medyanın dikkatine sunabilirler.
3. Mahkemeler ile birlikte Yüksek Yargı Kurulları yılda en az bir kez ulusal medya temsilcileri ile yargının işleyişi ve yargı alanında meydana gelen son gelişmeler hakkında bilgilendirmeyi amaçlayan gayri resmi toplantı düzenleme konusunda teşvik edilmelidir.
4. Yargının şeffaflığı ve medya organlarının çalışma şekli konusunda verilecek eğitimler, hâkimler ve mahkeme memurları için düzenli olarak tertip edilen eğitimlerin bir parçası olmalıdır.
5. Yargı temsilcilerinin, yargı sistemi ve yargının örgütlenmesi ile yasal mevzuat konusunda gazetecilik bölümünde verilen eğitim sürecine etkin şekilde katılmaları sağlanmalıdır.
6. Basın sözcüsü olmayan hâkimler, medyada açıklama yapmaktan kaçınmalıdırlar. Eğer hâkimlerin basına açıklama yapma niyetleri var ise basın hâkimleri ve kıdemli hâkimler ile basın ve halkla ilişkiler görevlileriyle birlikte hazırlık yaparak açıklamada bulunmalıdırlar.
7. Bütün ölkede yargı sistemlerinin halkı bilinçlendirecek ve öğrencileri farklı düzeyde eğitecek etkinlikler geliştirmeleri önerilmektedir:
  - a. Yargı sisteminin bütün yönlerinin ele alınacağı ve halkı bilinçlendirmeyi amaçlayan “halka açık mahkemeler günü (veya haftası)” organize etmek;
  - b. Mahkemelere rehber eşliğinde ve karşılmalı ziyaretler düzenlemek,

c. Mahkemelerdeki çeşitli görevler ile ilgili veya yargı süreci hakkında halkı bilinçlendirmeyi amaçlayan kitapçıklar hazırlanarak yayınlanması ve bu konularda internette bilgi verilmesi,

d. Okul öğrencileri için yargı (mahkeme) sistemini hakkında bilgi içeren çevrimiçi (online) eğitici araçlar geliştirmek ve okul ziyaretleri düzenleyerek bu konudaki bilinç seviyesini mahkemeler ile ortaklaşa arttırmak,

7. Ana Öneriler

Yargı, Toplum ve Medya proje ekibinin yaptığı tüm araştırmalar sonucunda çıkarılabilecek ana öneriler şunlardır:

1. Bütün ülkeler, yargı sistemi konusunda derin bilgi sahibi olan, toplumu anlaşılır biçimde nasıl bilgilendireceğini bilen, sosyal becerileri gelişmiş ve medya araçlarını kullanma yeteneğine sahip basın sözcüsü hâkimler ve iletişim danışmanlarından oluşan bir sistemi geliştirmeli ve kullanmalı.

2. Mahkeme salonlarında sesli ve görüntülü kayıt yapılmasına, mahkeme çalışanları dışında kalan kişilerin kayda alınmasını engelleyecek ve hâkimin gerektiğinde yapılan kayda müdahale etmesine olanak sağlayacak bir kontrol sistemi geliştirildiğinde izin verilebilir.

3. Akıllı telefonların ve diğer iletişim araçlarının mahkeme salonlarında ne zaman kullanılıp kullanılmayacağını ve belirlenen kurallara uyulmadığı takdirde ne tür usulî işlemlerin uygulanacağını gösteren açık bir düzenleme yapılması tavsiye edilmektedir.

4. Mahkemelerin ve diğer yargı birimlerinin iletişimi açısından sosyal medya araçlarının kullanımı faydalı olabilir. Her sosyal medya aracının kullanımına ilişkin olarak, amaç ve hedef grupları kapsayan bir stratejik plan yapılması önerilmektedir.

5. Her ülkede yargı, Yüksek Yargı Kurulu veya Mahkeme Yönetiminin sorumluluğunda bir internet sitesine sahip olmalıdır. Yargının sahip olduğu internet sitesinde her mahkemenin kendisine ait birer sitesi bulunmalıdır. Bu sitelerde hukuk alanında çalışmalar yürüten profesyoneller, basın mensupları ve halk için gerekli ve yeterli bilgiler bulunmalı; halk tarafından kolayca ulaşılabilen mahkeme kararları veri tabanına yer verilmelidir

6. Yargı ve medya arasındaki ilişkilerin düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Bu düzenlemeler basın ile ilgili yasalar olabileceği gibi, genelge veya ahlaki yükümlülükler getirilen protokoller şeklinde olabilir. Yapılacak bu genelge ve düzenlemeler var olan yasal düzenlemelerdeki sınırları ihlal etmemelidir. Basın mevzuatları, toplum ve medya ilişkileri konusunda plan ve raporları içeren ulusal bir planın parçası olmalıdır. Basın mevzuatları hem yargının ve hem de medyanın farklı amaç ve çıkarlarının neler olduğunu açıkça içermelidir. Bu mevzuat medya organlarının mahkeme çalışanlarından neler beklediklerini; yargı organlarının, mahkeme işlemleri öncesinde, sırasında ve sonrasında medyanın ihtiyaçlarına nasıl ve ne şekilde yanıt verebileceğini açıklığa kavuşturmalıdır.

7. Bütün ülkeler, ileriye dönük medya yaklaşımı geliştirilmesi konusunda teşvik edilmektedir. Bu yaklaşım bütün yargı sistemine yönelik olduğu gibi her bir dava üzerinde de odaklanmalıdır.